

ISTORIA ROMÂNILOR ȘI UNIVERSALĂ

Programa pentru examenul de bacalaureat, sesiunea de examene 2013

Autori:

- **Corina Lungu**, coordonator, consultant superior ME, grad didactic superior;
- **Demir Dragnev**, doctor habilitat în istorie, membru corespondent al AȘM;
- **Tatiana Mistreanu**, doctor în pedagogie, șefa secției inspecție școlară, DGMETS mun. Chișinău;
- **Rodica Neaga**, doctor în istorie, profesor școlar, LT „Orizont”, mun. Chișinău, grad didactic superior;
- **Tatiana Țîmbalari**, profesor școlar, LT „Orizont”, mun. Chișinău, grad didactic doi;
- **Galina Gumen**, șefa Centrului Metodic, DRÎTS Briceni, grad didactic doi.

Recenzenți:

- **Ludmila Tihonov**, doctor în istorie, șef de catedră, conferențiar universitar, ULIM;
- **Eliza Cosovan**, director adjunct, LT „M. Eminescu”, or. Edineț, grad didactic superior;
- **Daniela Vacarciuc**, director, LT „V. Alecsandri”, mun. Chișinău, grad didactic superior;
- Catedra profesorilor de istorie din LT “Principesa Natalia Dadiani”, mun. Chișinău, LT “I. Creangă”, mun. Chișinău, LT “M. Viteazul”, mun. Chișinău

I. PRELIMINARII

Finalitatea Istoriei, ca disciplină școlară, are la fază formarea la elevi a unui ansamblu de competențe, de care are nevoie fiecare tânăr pentru formare și dezvoltare personală, pentru cetățenia activă, pentru incluziunea socială și pentru angajare pe piața muncii. În acest context, examenul de bacalaureat la Istoria românilor și universală, oferă șanse candidaților să confirme cunoștințele, abilitățile și atitudinile, obținute pe parcursul studiilor liceale, și anume, de înțelegere și reprezentare a timpului și spațiului istoric, utilizare adecvată a limbajului de specialitate, în baza analizei și interpretării surselor istorice, determinare a relațiilor de cauzalitate în istorie și elaborare de eseu istoric, pornind de la o tratare originală, argumentată și structurată a subiectului.

Conform Curriculumului de liceu la Istorie, ediția 2010 și Standardelor de eficiență a învățării la Istoria românilor și universală, examenul de bacalaureat permite elevului să demonstreze progresul propriu în învățarea, explorarea și interpretarea evenimentelor și proceselor istorice conform domeniilor: *Timp și spațiu în istorie*, *Limbaj istoric*, *Izvoare istorice*, *Personalități istorice*, *Cauză și efect*, *Atitudine și comportament*.

Materia de Istoria românilor și universală va fi inclusă în examen în concordanță cu competențele supuse evaluării și conținuturile curriculare pentru treapta liceală, așteptate din partea elevilor pentru atingerea anumitor niveluri de performanță.

Numărul de itemi la istoria românilor și universală în test va fi racordat la numărul de ore alocat studierii spațiului național și cel universal.

Actuala programă are statut de document normativ, și se adresează deopotrivă elevilor, viitori absolvenți ai treptei liceale, precum și cadrelor didactice. Detalierile cu referire la modalitatea de organizare și desfășurare a examenului de Istoria românilor și universală, modele concrete de evaluare vor contribui la eșalonarea și sistematizarea pregătirii pentru susținerea cu succes a examenului de bacalaureat.

II. STATUTUL DISCIPLINEI ÎN CONTEXTUL TUTUROR EXAMENELOR

Istoria românilor și universală are, în cadrul examenelor de bacalaureat, are statut de disciplină obligatorie, pentru candidații la bacalaureat profil umanist.

Pentru candidații la bacalaureat profil real, tehnologic. arte și sport *Istoria românilor și universală* are statut de disciplină la solicitare.

Examenul la *Istoria românilor și universală* se va desfășura sub forma unei probe scrise, cu o durată de 3 ore astronomice (180 min).

În rețeaua disciplinelor de bacalaureat, nota obținută la examenul de Istoria românilor și universală are o pondere de $\frac{1}{4}$ (25%) din media generală de examen pentru fiecare profil.

III. COMPETENȚELE TRANSDISCIPLINARE PENTRU TREAPTA LICEALĂ

1. Competențe de învățare/de a învăța să înveți.
2. Competențe de comunicare în limba maternă/limba română.
3. Competențe de comunicare într-o limbă străină.
4. Competențe de bază în matematică, științe și tehnologie.
5. Competențe acțional – strategice.
6. Competențe digitale, în domeniul tehnologiilor informaționale și comunicaționale (TIC).
7. Competențe interpersonale, civice, morale.
8. Competențe de autocunoaștere și autorealizare.
9. Competențe culturale, interculturale (de a recepta și de a crea valori).
10. Competențe antreprenoriale.

IV. COMPETENȚELE SPECIFICE FORMATE LA ELEVI PRIN DISCIPLINA ȘCOLARĂ ISTORIA ROMÂNILOR ȘI UNIVERSALĂ

1. Înțelegerea și utilizarea adecvată a limbajului de specialitate.
2. Înțelegerea și reprezentarea timpului și a spațiului istoric.
3. Cunoașterea și interpretarea surselor istorice.
4. Determinarea relațiilor de cauzalitate și schimbare în istorie.
5. Aprecierea critică și obiectivă a situațiilor faptelor și proceselor istorice.
6. Manifestarea atitudinii pozitive față de impactul evenimentelor istorice asupra dezvoltării societății.
7. Formarea comportamentelor democratice și valorilor general-umane.

V. DOMENII DE CONȚINUT

Domeniul: *Timpul și spațiul în istorie.*

<i>Competențele specifice</i>	<i>Sub-competențe</i>	<i>Obiectivele de evaluare</i>
Înțelegerea și reprezentarea timpului și a spațiului istoric.	- Prezentarea/identificarea evenimentelor/fenomenelor/ proceselor istorice din spațiul istoric național, european și universal, în diferite perioade de timp; - Determinarea particularităților spațiului istoric național, european și universal, în diferite perioade de timp; - Elaborarea axei cronologice, plasând pe ea evenimentele istorice studiate la treapta liceală; - Utilizarea hărților în determinarea schimbărilor teritoriale din diferite epoci istorice; - Utilizează/elaborează hărți ca sursă istorică de informații.	Elevul va fi capabil să: • dateze evenimentele și procesele istorice; • ordoneze cronologic evenimentele istorice; • încadreze un eveniment sau o serie de evenimente într-un context cronologic; • construiască un segment de axă cronologică, respectând algoritmul; • plaseze evenimentele istorice pe axa cronologică; • utilizeze adecvat noțiunile cronologice inerente interpretării timpului și spațiului istoric; • plaseze corect evenimentele în spațiul istoric; • respecte algoritmul de lucru cu harta de contur; • completeze legenda hărții.

Domeniul: *Limbajul istoric.*

<i>Competențele specifice</i>	<i>Sub-competențe</i>	<i>Obiectivele de evaluare</i>
Înțelegerea și utilizarea adecvată a limbajului de specialitate.	- Utilizarea adecvată a termenilor istorici în alcătuirea prezentărilor scrise. - Interpretarea critică a informațiilor obținute din diverse surse istorice,	Elevul va fi capabil să: • încadreze noțiunile istorice într-un anumit eveniment; • formuleze enunțuri istorice cu referire la o anumită problemă; • identifice evenimente, procese și fenomene istorice cu referire la o noțiune istorică; • selecteze logic noțiuni istorice cu referință la o anumită epocă; • utilizeze noțiuni istorice specifice în prezentarea relațiilor de cauzalitate în istorie; • utilizeze noțiuni istorice specifice în formularea/ argumentarea concluziilor; • expună opinia vis-s vis de subiectul abordat într-un limbaj istoric adecvat.

Domeniul: Izvoare istorice

<i>Competențele specifice</i>	<i>Sub-competențe</i>	<i>Obiectivele de evaluare</i>
Cunoașterea și interpretarea surselor istorice.	- Analiza critică a informațiilor dobândite din diverse surse istorice. - Analiza comparativă a fenomenelor și proceselor istorice din epocile istorice studiate. - Analiza și comentarea critică a diverselor opinii cu referire la același eveniment istoric. - Utilizarea adecvată a termenilor istorici în alcătuirea prezentărilor scrise.	Elevul va fi capabil să: • identifice evenimentele și procesele istorice în baza surselor istorice propuse; • stabilească analogii/ deosebiri/ particularități/ manifestări între evenimentele prezentate în diverse surse istorice; • formuleze aprecieri logice și argumentate asupra unor evenimente și personalități istorice; • ordoneze cronologic și logic informațiile selectate în baza surselor istorice propuse.

Domeniul: Personalități istorice.

<i>Competențele specifice</i>	<i>Sub-competențe</i>	<i>Obiectivele de evaluare</i>
Cunoașterea, interpretarea și argumentarea comportamentului personalităților istorice.	Analizează activitatea personalităților istorice; Apreciază activitatea personalităților istorice în raport cu procesele și fenomenele istorice studiate la treapta liceală; - Utilizarea adecvată a termenilor istorici în alcătuirea prezentărilor scrise.	Elevul va fi capabil să: • nominalizeze evenimentul istoric în care a fost implicată personalitatea istorică; • explice rolul implicării personalității istorice în evenimentele și procesele istorice; • analizeze acțiunile personalităților istorice remarcabile, studiate la treapta liceală; • demonstreze înțelegerea critică a rolului personalității în istorie.

Domeniul: Cauză și efect.

<i>Competențele specifice</i>	<i>Sub-competențe</i>	<i>Obiectivele de evaluare</i>
Determinarea relațiilor de cauzalitate și schimbare în istorie.	- Argumentează interdependența dintre cauzalitate și efectele evenimentelor din epocile istorice, studiate pe parcursul studiilor liceale; - Prezentarea/identificarea evenimentelor/fenomenelor/ proceselor istorice din spațiul istoric național, european și universal, în diferite perioade de timp; - Analiza comparativă a fenomenelor și proceselor	Elevul va fi capabil să: • identifice evenimentele istorice, care constituie cauzele/ consecințele a anumitor procese/ fenomene istorice; • identifice legătura de interdependență / cauzalitate dintre evenimente/ procese și fenomene istorice; • demonstreze înțelegerea legăturii de interdependență/ cauzalitate dintre evenimente/ procese istorice; • plaseze în spațiu și timp relațiile de interdependență/ cauzalitate în istorie

	istorice din epocile istorice studiate. - Utilizarea adecvată a termenilor istorici în alcătuirea prezentărilor scrise.	• explice legătura de interdependență / cauzalitate a proceselor istorice; • argumenteze impactul evenimentelor istorice studiate asupra evoluției istoriei; • formuleze concluzii cu referire la impactul anumitor relații de interdependență.
--	--	---

Domeniul: *Atitudine și comportament.*

<i>Competențele specifice</i>	<i>Sub-competențe</i>	<i>Obiectivele de evaluare</i>
Aprecierea critică și obiectivă a situațiilor, faptelor și proceselor istorice, Manifestarea atitudinii pozitive, față de impactul evenimentelor istorice asupra dezvoltării societății.	- Redactarea unui eseu la subiectul istoric propus; - Utilizarea adecvată a termenilor istorici în alcătuirea prezentărilor scrise; - Determinarea particularităților spațiului istoric național, european și universal, în diferite perioade de timp; - Analizează activitatea personalităților istorice; - Analiza și comentarea critică a diverselor opinii cu referire la același eveniment; - Manifestarea interesului față de promovarea valorilor naționale și general-umane.	Elevul va fi capabil să: • identifice evenimentele istorice, în relevanța tematică a subiectului abordat; • prezinte spațiul și contextul istoric a evenimentelor/ proceselor/ fenomenelor istorice în contextul subiectului abordat; • construiască o abordare logică a tematicii; • explice legătura de interdependență / cauzalitate a proceselor istorice, caracteristice subiectului; • identifice personalitățile istorice, care și-au adus contribuția la evenimentele, ce se încadrează în tematica abordată; • sintetizeze evenimente/ procese/ fenomene la subiectul abordat; • formuleze concluzii, utilizând un limbaj istoric; • argumenteze concluziile formulate; • expună argumentat opinia proprie cu referirea la subiectul abordat.

VI. EXEMPLE DE ITEMI/ PROBE PE FIECARE DOMENIU DE CONȚINUT

În scopul susținerii examenului de bacalaureat la Istoria românilor și universală este propus testul de examen, care pentru toate profilurile – umanist, real, arte și sport, este structurat tridimensional:

- I. Timpul, spațiul, limbajul și personalitatea istorică în baza analizei și interpretării surselor istorice propuse.
- II. Analiza și interpretarea cauzalității și schimbării în istorie.
- III. Scriere de eseuri.

La realizarea compartimentului *Timpul, spațiul, limbajul și personalitatea istorică în baza analizei și interpretării surselor propuse* sînt propuse surse istorice, din spațiul universal și național, selectate din lista de surse istorice, incluse la capitolul Conținuturi de evaluat în prezenta Programă. Sarcinile de lucru, care vizează timpul, spațiul, limbajul și personalitatea istorică, pornesc de la conținutul surselor istorice și aplicarea cunoștințelor și abilităților formate pe parcursul anilor de studii.

La compartimentul *Analiza și interpretarea cauzalității și schimbării în istorie* este propusă spre determinare și prezentare o relație de interdependență/ cauzalitate din lista sugestivă, inclusă în Conținuturi de evaluat în prezenta Programă. Determinarea legăturii de cauzalitate va fi efectuată, pornind de la caracteristica celor două fenomene solicitate pe rol de cauză și efect, cu stabilirea legăturilor posibile dintre ele, formularea concluziilor, cu determinarea cadrului de desfășurare, implicarea personalităților, argumentarea relației indicate și a opiniei anunțate.

La compartimentul *Scriere de eseuri* candidatul urmează să elaboreze un eseu nestructurat/ reflexiv, asupra unor subiecte din istorie, care se regăsesc în lista sugestivă a Conținuturilor de evaluat a prezentei Programe și presupune folosirea cunoștințelor acumulate anterior, pentru o tratare originală în baza algoritmului propus.

Exemple de itemi structurate conform domeniilor de conținut

Compartimentul I. Timpul, spațiul, limbajul și personalitatea istorică în baza analizei și interpretării surselor istorice propuse.

* sarcini de lucru pentru profilurile umanist și arte.

	Profil umanist, arte, real, tehnologic, sport
Cunoaștere și înțelegere	1. Scribe evenimentele istorice la care se referă sursele A și B. 2. Indică statele, care au participat la evenimentul reflectat în sursa indicată. 3. Numește trei evenimente istorice, care se referă la subiectul expus în sursa propusă, datînd fiecare eveniment numit. 4. Corelează evenimentele istorice din coloana A cu datele cronologice/ personalitățile istorice din coloana B, unindu-le prin săgeți. 5. *Citește afirmațiile de mai jos. Dacă afirmația este adevărată, încercuiește litera A, iar dacă este falsă, încercuiește litera F. Dacă ai încercuit litera F, scrie în spațiul rezervat, data cronologică corectă.

Analiză și interpretare	1. Indică pe harta de contur teritoriul /statul, în perioada indicată în sursa menționată, aplicînd algoritmul anexat. 2.* Numește personalitatea istorică, despre care se vorbește în sursa istorică propusă. 3. Enumeră, în baza a trei argumente, rolul personalității istorice, în perioada indicată în sursa nominalizată. 4. Alcătuieste (două enunțuri-profil umanist, arte) / (un enunț - profil arte, real, tehnologic, sport) cu noțiunile evidențiate în sursa propusă, care ar conține un adevăr istoric, cu referire la esența/ cauzele/ consecințele/ impactul fenomenului istoric. 5. Enumeră cîte două exemple de manifestări/ caracteristici/ cauze/ consecințe/ impact ale fenomenului/ evenimentului istoric, explicîndu-le conform domeniilor solicitate.
-------------------------	--

Compartimentul II. Analiza și interpretarea cauzalității și schimbării în istorie.

	Profil umanist, arte, real, tehnologic, sport
Analiză și interpretare	Demonstrează relația de interdependență/ cauzalitate dintre evenimentele/ fenomenele istorice prezentate, respectînd următorul algoritm. 1. Identificarea procesului/ evenimentului istoric pe rol de cauză și efect; 2. Stabilirea relației de interdependență/ cauzalitate dintre evenimentele/ fenomenele istorice prezentate; 3. Argumentarea relației cauză-efect, utilizînd limbajul istoric, datele cronologice și personalitățile istorice adecvate contextului. 4. Formularea concluziilor cu referire la cauzalitatea/ interdependența stabilită; 5. Argumentarea concluziilor formulate. Încadrarea personalității istorice, utilizarea limbajului istoric adecvat, a datelor cronologice; expunerea logică și formularea concluziei.

Compartimentul II. Scriere de eseuri.

	Profil umanist, arte, real, tehnologic, sport
Analiză și interpretare	La elaborarea eseului istoric, în scopul expunerii subiectului în relevanță tematică, candidatul urmează să respecte, la redactarea eseului, structurarea logică a textului pornind de la: • <u>introducere</u>, în care se prezintă problema generală a temei, ce urmează a fi abordată, obiectivele și importanța subiectului; • <u>cuprins</u>, care include prezentarea logică a tematicii, susținută prin: • ansamblul de fapte, care constituie materia esențială a subiectului, pornind de la cunoștințele, abilitățile și atitudini formate. • evidențierea relațiilor de cauzalitate • determinarea spațiului de desfășurare a evenimentelor/ proceselor, care se încadrează în contextul logic al subiectului; • utilizarea limbajului specific/ adecvat evenimentelor descrise; • personalitățile istorice adecvate subiectului; • respectarea timpului istoric la care se referă tematica propusă, cu prezentarea cronologiei necesare; • <u>încheiere</u>, care conține concluzii generale, derivate din ideile și argumentele exprimate în cuprinsul eseului.

VII. CONȚINUTURI DE EVALUAT

Personalitățile istorice, tematicile de cauzalitate și eseurile marcate cu asterisc (*) se referă doar la candidații la bacalaureat, profil umanistic și arte.

Personalități istorice

Istoria națională	Istoria universală
<i>Epoca antică</i>	
Burebista	*Pericle
Decebal	Traian
*Deceneu	Alexandru Macedon
	*Constantin cel Mare
<i>Epoca medievală</i>	
Ștefan cel Mare	*Carol cel Mare
Vasile Lupu	Cristofor Columb
Mihai Viteazul	Ludovic al XIV-lea
*Matei Basarab	Mehmed al II-lea Cuceritorul
<i>Epoca modernă</i>	
*Constantin Mavrocordat	Petru I cel Mare
Dimitrie Cantemir	George Washington
Alexandru Ioan Cuza	Otto von Bismarck
Carol I de Hohenzollerlarn - Sigmaringen	Napoleon Bonaparte
*Gavril Bănulescu Bodoni	Regina Victoria
	*Alexandru II
	*Abraham Lincoln
<i>Epoca contemporană</i>	
Ferdinand I	Charles de Gaulle
*Ion Inculeț	Iosif Stalin
Nicolae Titulescu	*F.D. Roosevelt
*Nicolae Iorga	Winston Churchill
Nicolae Ceaușescu	*Margaret Thatcher
Grigore Vieru	Mihail Gorbaciov

Notă:

Profil umanist, arte - 18 personalități din spațiul național.
- 21 personalități spațiul universal.

Profil real, sport, tehnologic - 12 personalități din spațiul național.
- 14 personalități spațiul universal.

RELAȚII DE CAUZALITATE ȘI SCHIMBARE ÎN ISTORIE.

Epoca antică

1. Demonstrează relația de interdependență dintre dezvoltarea social-economică a grecilor în perioada arhaică și colonizarea greacă.
2. *Demonstrează relația de cauzalitate dintre războaiele macedonene și răspândirea elenismului.
3. Demonstrează relația cauză-efect dintre politica internă a lui Burebista și consolidarea statului geto-dac.
4. Demonstrează relația de cauzalitate dintre romanizarea dacilor și cel de formare a poporului și a limbii române.
5. *Demonstrează relația cauză-efect dintre marile migrații și căderea Imperiului Roman de Apus.

Epoca medievală

1. Demonstrează relația de interdependență dintre dezvoltarea orașului și evoluția socio-economică a societății medievale.
2. Demonstrează relația de interdependență dintre evoluția statelor medievale românești și formarea instituțiilor politice ale acestora.
3. Demonstrează relația de interdependență dintre puterea politică și biserică în societatea medievală.
4. *Demonstrează relația de cauzalitate dintre Politica externă a Imperiului Otoman și instaurarea regimului suzeranității otomane în Țările Române.
5. *Demonstrează relația cauză-efect dintre rivalitatea monarhiilor occidentale și crearea noii hărți politice a Europei la mijlocul secolului al XVII - ea.

Epoca modernă

1. *Demonstrați relația de interdependență dintre Marile descoperiri geografice și evoluția mercantilismului.
2. Demonstrează relația de interdependență dintre liberalism și democratizarea vieții politice occidentale în epoca modernă.
3. *Determină legătura de cauzalitate dintre rivalitățile ruso-austro-turce și pierderile teritoriale ale Țărilor Române în epoca modernă.
4. Demonstrează legătura de interdependență dintre suprimarea autonomiei Basarabiei (1828) și intensificarea procesului de rusificare a acesteia.
5. Demonstrează relația de interdependență dintre politica internă promovată de Alexandru Ioan Cuza și modernizarea societății românești
6. Demonstrează relația de cauzalitate dintre revoluția rusă din 1917 și mișcarea pentru autodeterminare a Basarabiei.

Epoca contemporană

1. Demonstrează relația de cauzalitate dintre politica expansionistă a URSS și crearea R.A.S.S.M.
2. *Demonstrează relația de cauză-efect dintre „Noul curs” a lui F.D Roosevelt și depășirea crizei economice de către SUA.

3. Demonstrează relația de cauzalitate dintre politica expansionistă promovată de U.R.S.S. și semnarea tratatului Molotov-Ribbentrop.
4. *Demonstrează relația de interdependență dintre procesul de colectivizare a gospodăriilor țărănești individuale și deportările din 6 iulie 1949 din R.S.S. Moldovenească.
5. Demonstrează relația de cauzalitate dintre noua mentalitate politică și sfârșitul „războiului rece”.
6. Demonstrează relația de cauzalitate dintre mișcarea de eliberare națională din a doua jumătate a anilor 80 și proclamarea independenței Republicii Moldova.
7. *Demonstrează relația de cauzalitate dintre proclamarea suveranității R.S.S. Moldovenești (23 iunie 1990) și războiul din Transnistria.

TEMATICI DE ESEURI.

Epoca antică

1. Contribuția civilizației antice în constituirea actualei civilizații europene (în baza unei civilizații).
2. Impactul istoric al războaielor daco-romane asupra formării poporului român.
3. *Polisul atenian – democrație reprezentativă limitată.
4. Declinul și căderea Imperiului Roman de Apus - proces istoric inevitabil.

Epoca medievală

1. Moștenirea imperială în Europa creștină: de la Imperiul Roman la Imperiul Bizantin.
2. Constituirea statelor medievale românești: general și particular.
3. Lupta antiotomană – expresie a politicii externe a domnitorilor români în epoca medievală.
4. Instaurarea regimului de suzeranitate otomană și formele lui de manifestare în Țările Române.
5. *Ctitoriile medievale – valori culturale și spirituale.
6. Rolul bisericii în societatea medievală în Europa Occidentală.

Epoca modernă

1. Impactul regimului fanariot asupra evoluției politice și socio-economice a Țărilor Române.
2. Impactul revoluției industriale asupra evoluției lumii moderne.
3. Revoluțiile de la 1848-1849 în Țările Române: general și specific
4. Formarea statelor naționale moderne: general și particular.
5. *Rivalitățile ruso – austro – otomane în epoca modernă și consecințele lor pentru Principatele Române.
6. Rivalitatea marilor puteri în contextul relațiilor internaționale (1870-1914).
7. Basarabia de la autonomie la gubernie rusească (1812-1873).

Epoca contemporană

1. Sistemul Versailles – Washington – factor determinant în declanșarea celui de-al doilea război mondial.

2. *Evoluția regimurilor totalitare în perioada interbelică: studiu comparativ.
3. Basarabia în perioada interbelică: progrese și limite.
4. *Activitatea partidelor politice în România (1918-1938).
5. Integrarea europeană: realizări, probleme și perspective.
6. Problemele globale ale umanității – test de maturitate al comunității internaționale.

SURSE ISTORICE

“... Imperiul lui Carol cel mare s-a fărâmițat definitiv într-o serie de state independente: Franța, Germania, Italia și Burgundia. Ele erau însă state numai cu numele. În secolele IX-XI, pe întreg teritoriul Europei apusene a dominat fărâmițarea politică. Ierarhia feudală, care s-a instaurat în această perioadă, a consfințit și consolidate situația existent. Dispunând de dreptul de a judeca și administra, de a aduna dări și a bate monedă, având și o forță armată, fiecare senior mai puternic se considera un suveran independent, putea să se războiască cu cine dorea (chiar și cu suzeranul său), putea încheia tratate de pace și alianțe cu cine voia. Puternica fărâmițare feudală și numeroase granițe mărunte, acre împărțeau Europa, ștergeau hotarele dintre marile state.”

(Istoria diplomației)

“...Această ruptură s-a văzut mai ales în încoronarea lui Carol cel Mare ca împărat „roman”(800). Constituirea lumii romane în două părți deosebite administrativ și politic prin crearea unei capitale noi în răsărit, de către Constantin cel Mare la anul 330, a dus la mari consecințe politice, culturale și sociale. Existența a două imperii creștine, unul grec – oriental și altul german - occidental, le puneau în opoziție pe chestiunea ilegimității titlului de „imperiul roman”, revendicat de fiecare din ele împotriva celuilalt. Mai rău, cele două imperii „romane” deosebite național își disputau nu numai titlul ci și teritorii și drepturi. (...). Misiunea creștină a devenit astfel o chestiune politică și motiv de discordie și de fricțiuni cu consecințe imediate grave”

(<http://www.crestinortodox.ro/diverse/marea-cchisma-de-la-1054-96495.html>)

„La origine ideii de cruciadă stau mai mulți factori, dintre care putem sublinia în primul rând tradiția pelerinajului la Ierusalim, centrul lumii spirituale a creștinilor. Greutățile și prejudiciile drumului transformă călătoria la Locurile Sfinte într-o pocăință, care poate aduce omului medieval iertarea de păcate. Pe de altă parte, cuceririle islamice însuflețite de spiritul djiihadului, războiul sfânt musulman, creează reacții de răspuns în lumea creștină și contribuie la formarea ideii legitimității războiului împotriva necredincioșilor. Ideea de cruciadă se naște din întâlnirea acestor două tradiții...”

(J. Le Goff, Evul mediu și nașterea Europei)

„...Dincolo de achizițiile teritoriale de moment, cruciada a avut consecințe mai ales pe plan economic și cultural(...). Modul de viață al nobililor se transformă în urma contactului cu luxul orientului, țăranilor li se cere mai mult pentru a se putea finanța asemenea expediții, comerțul se dezvoltă prin deschiderea de noi drumuri. Cruciada s-a transformat într-un instrument la dispoziția papalității, care a folosit-o în lupta împotriva

ereticilor și a adversarilor politici. Cruciadele , și în special a IV-a, au contribuit la definitiva îndepărtare dintre Occident și Bizanț, care va răsturna, pentru totdeauna, resentimentele împotriva latinilor și care va refuza unirea religioasă cu Roma chiar în condițiile în care turcii se aflau sub zidurile Constantinopolului.”

(O. Drîmba, *Istoria culturii și civilizației*, vol. II)

„... Mehmed al II-lea a fost mai întâi un războinic, care a mărit considerabil și a întărit armata terestră, pe care au dotat-o cu o artilerie eficientă: la moartea sa, el lăsa în urmă o putere, care făcea Europa să tremure. Însă el nu a neglijat organizarea imperiului.. prima sa grijă a fost să își asigure autoritatea personală... În ceea ce privește organizarea imperiului, Mehmed al III-lea a dorit să facă din Istanbul o capitală puternică a construirii, dar și prin deplasarea populațiilor, ceea ce a dus la împotriviri... Voința de a consolida imperiul și influența capitalei l-au determinat pe Mehmed al II-lea să organizeze confesiunile nemusulmane într-un mod centralizat, dominat de o patriarhie aflată la Istanbul chiar de la cucerirea Constantinopolului... Ocupația cea mai importantă rămîne războiul... O altă măsură economică cu consecințe politice importante, reforma financiară...

La moartea sa, în 1481, Mehmed al II-lea lăsa, deci un imperiu mai mare și mai puternic decît oricînd, lăsa însă o armată obosită, un popor epuizat și nemulțumit, o elită iritată și fărîmițată.”

(Robert Mantran, *Istoria Imperiului otoman*)

„... Păgînul împărat al turcilor își puse în gînd să-și răzbune și să vie, în luna mai, cu capul său și cu toată puterea sa împotriva noastră și să supuie țara noastră, care e poarta creștinătății și pe care Dumnezeu a ferit-o pînă acum. Dar dacă această poartă, care e țara noastră, va fi pierdută – Dumnezeu să ne ferească de așa ceva – atunci toată creștinătatea va fi în mare pericol. De aceea, ne rugăm de domniile voastre să ne trimeteți pe căpitani voștri împotriva dușmanilor creștinătății, pînă mai este vreme, fiindcă turcul are acum mulți potrivnici și din toate părțile are de lucru cu oameni ce-i stau împotriva cu sabia în mînă. Dată în Suceava, în ziua de Sfîntul Pavel, luna ianuarie 25, în anul Domnului 1475. Ștefan voievod, domn al Țării Moldovei.”

Din Apelul lui Ștefan cel Mare către principii Europei

„... Deci să știți că ne-am bătut cu turcul, înainte cu vreo trei săptămîni în țara noastră la Călugăreni, în care bătălie bunul Dumnezeu ne-a ajutat nouă creștinilor în chip minunat... Eu firește, cu toate că doresc peste măsură să mă năpustesc iarăși asupra dușmanului, socotesc totuși că trebuie așteptat ajutorul celorlalți creștini. Iarăși și iarăși vă rugăm stăruitor să vă îndurați de treburile creștinești și să stingeti focul care arde păcatele vecinului înainte ca el să vă ajungă pe voi.”

Din Adresarea lui Mihai Viteazul către castelanul Lvovului

„... Pentru o perioadă mai scurtă sau mai lungă de timp, otomanii au încasat sume de bani de la majoritatea statelor creștine din centrul și sud-estul Europei. De regulă, acest tribut era consemnat în tratatele de pace, încheiate în urma unor războaie relativ

victorioase ale otomanilor. Obligația fundamentală a voievozilor români față de poartă, era plata la timp a tributului. (...)

Semnificațiile tributului plătit Porții de către Țările Române au depins direct de raporturile de forțe, ele schimbându-se către mijlocul secolului XVI-lea, odată cu întărirea controlului otoman la nord de Dunăre. O invariabilă rămâne, însă: tributul achitat însemna, atât pentru otomani, cât și pentru creștini, instaurarea stării de pace (fie ea temporară sau permanentă)."

(V. Panainte, *Pace, război și comerț în islam. Țările Române și dreptul otoman al popoarelor, secolele XV-XVII*)

„...Marile descoperiri geografice din secolul al XV-lea și din prima jumătate a secolului al XVI-lea au fost posibile nu numai datorită progresului considerabil în economie, în arta și tehnica navigației și în concepția despre lume a omului medieval. Ele au fost pregătite în secolele premergătoare de înaintașii anonimi sau celebri, într-o epocă în care a avut loc o sensibilă mutație a frontierelor...Contactele violente, apoi pașnice, au pus față în față Occidentul și Orientul. Schimbările de bunuri și apoi de idei se realizau la început lent, apoi mai accentuat. Explozia scandinavă, Islamul în expansiune, cruciadele, călătorii și misionari au lărgit orizontul, cunoștințele Occidentului despre lumea necunoscută și au stimulat scuturarea de orizonturi noi.”

(S. Goldenberg, S. Belu, *Epoca marilor descoperiri geografice*)

„Regele face tot ce poate pentru a arăta că nu e dominat în nici un fel de miniștri [...]. Regele, având o memorie extraordinară și dorind ca orice lucru, de orice natură, să-i fie raportat, miniștrii vin întotdeauna la Consiliu tremurând [...]. În public, regele e plin de gravitate și cu totul diferit de cel care este în particular, pe scurt, știe bine să facă pe regele în toate. Printre altele, el a distrus șefii și partidele, a abolit folosirea oricăror recomandări [...] el nu are intermediari; dacă se vrea ceva, trebuie să i se adreseze direct lui și nu altora. El ascultă pe toată lumea, primește memorii și răspunde mereu cu grație și maiestate: „Voi vedea!”, și fiecare se retrage satisfăcut. Tot timpul face ceva, trece trupele în revistă, face soldații să defileze, ridică fortificații, răscolește pământul; el încurajează navigația și, prin acțiunile sale, ține în continuă alertă pe prieteni și pe dușmani și toată Europa.”

Primi Visconti, *Memorii de la curtea lui Ludovic al XIV-lea*

„...Pământurile principatului Moldovei, după vechea hotărnicie moldovenească, asupra cărora domnul va avea drept de stăpânire sunt cele cuprinse între râul Nistru, Camenița, Bender, cu tot ținutul Bugeacului, Dunărea, granițele Țării Muntenesti și ale Transilvaniei și marginile Poloniei, după delimitările făcute de acele țări...”

13. În caz de cândva s-ar face pace între împărăția noastră și sultanul turcesc principatul Moldovei să nu fie lipsit niciodată de apărarea și protecția Măriei Noastre țarului...

16. Făgăduim că noi și urmașii Măriei Noastre țarului vom fi datori să păzim cu sfințenie aceste articole, să le întărim în chip neclintit și să le păzim pe vecie.”

Din Tratatul încheiat între D. Cantemir, domn al Țării Moldovei, și Petru I, împărat al Rusiei.

”...Ruptura definitivă dintre coloniile americane și metropolă s-a produs în momentul în care Parlamentul londonez a introdus noi taxe și restricții comerciale, în ciuda opoziției coloniilor. Decizia fatală a fost luată în 1773, când coloniștilor li s-a cerut să cumpere ceai numai de la Compania Indiilor Orientale și să plătească o mică taxă directă asupra vânzărilor de ceai în America. Așa s-a ajuns la Partida de ceai de la Boston din 16 decembrie 1773, când un grup de oameni deghizați în indieni au aruncat în apele oceanului încărcătura de ceai de pe trei vase englezești.”

Despre Partida de ceai de la Boston.

“I. Oamenii se nasc și rămân liberi și egali în drepturi (...).

II. Scopul oricărei asociații politice este conservarea drepturilor naturale și imprescriptibile ale omului; aceste drepturi sunt libertatea, proprietatea și rezistența la opresiune.

III. Națiunea este sursa esențială a principiului oricărei suveranități; nici o grupare, nici un individ nu pot exercita vre-o autoritate care să nu emane de la ea (...). Legea este expresia voinței generale.

XI. Comunicarea liberă a gândurilor și a opiniilor lor este unul din drepturile cele mai de preț ale omului (...).”

Din Declarația Drepturilor Omului și ale Cetățeanului.

Art. 16. 1. Să se acorde ...tuturor locuitorilor acestor principate amnistierea totală (...).

3. Să fie înapoiate mănăstirilor și diferitor persoane pământurile și stăpânirile, care acum sunt numite raiale (...).

4. Să nu se ceară de la ei nici o contribuție sau plată pentru întreaga perioadă de război (...) și pentru doi ani de acum înainte (...).

6. Să li se permită domnitorilor acestor două principate să aibă fiecare din partea sa un împuternicit pentru chestiunile creștinilor de rit grecesc (...) și vor fi tratați cu bunăvoință de Sublima Poartă. (...).”

Din Tratatul de la Kuciuk - Kainargi, 1774

„...În secolul al XIX-lea, Regatul Unit devenea Imperiul Britanic, iar Regina Victoria își adăuga în titlurile regale și onoarea de „Împărăteasă”. Rolul suveranei în conducerea statului era pregnant, atât pe plan intern, cât și pe plan extern. Iar preocupările acesteia de a-și consolida constant statutul au propulsat-o pe Victoria ca o „figură centrală” în Europa. Este cazul situației din Europa secolului al XIX-lea, când, prin intermediul alianțelor matrimoniale, exista câte un reprezentant al Casei britanice în majoritatea Caselor domnitoare de pe continent. Fiii și fiicele Reginei Victoria și ai Prințului Albert erau pioni de referință, direct sau indirect, în circuitul diplomatic European”.

Ion Bulei, Gabriel Badea-Păun,
Monarhi europeni. Marile modele (1948-1914)

„Deși mult știrbită, autonomia Țărilor Române s-a păstrat și în epoca fanariotă. Oastea Țărilor Române, restrânsă ca număr și în unele perioade practic desființată - redusă la

garda domnească și la mici unități, care să asigure ordinea internă, n-a intrat în structurile militare ale Imperiului otoman. Cele două țări și-au păstrat organizarea lor internă.

(Academician Ștefan Ștefănescu, *Istoria românilor în sec. al XVIII-lea*)

„Schimbările care se produceau în regimul proprietății, ca și în sistemul de organizare statală și administrativă au determinat creșterea preocupării pentru întocmirea și editarea unor coduri de legi: Pravilniceasca condică din 1780 și Legiuirea Caragea (1818) în Țara Românească, Sobornicescul hrisov din 1785 al lui Alexandru C. Mavrocordat și Codul Calimachi (1816-1817) în Moldova au însemnat pași importanți pe cale modernizării legiuirilor, a tendinței de separare a justiției de administrație”.

(Academician Ștefan Ștefănescu, *Istoria românilor în sec. al XVIII-lea*)

„...Orice francez se va bucura de drepturi civile; străinul se va bucura de aceleași drepturi civile (...). Nimeni nu își poate înstrăina libertatea personală; nu există căsătorie atunci când nu există consimțământ (...). Fiecare este răspunzător de prejudiciul pe care l-a provocat (...) Proprietatea este dreptul de a beneficia și de a dispune de lucruri în mod absolut; nimeni nu poate fi constrâns să - și cedeze proprietatea (...). Copilul, de orice vîrstă, datorează cinste și respect tatălui și mamei sale (...).”

Napoleon, Codul Civil

„...Dacă Imperiul lui Napoleon a desființat unele cuceriri ale revoluției, el a conservat esența revoluției. În domeniul politic, economic și, mai ales, social, Imperiul napoleonean a menținut moștenirea revoluționară și a împiedicat reîntoarcerea la Vechiul Regim. Războaiele duse în timpul Republicii au fost văzute ca eliberatoare. Ele au propagat ideile revoluționare și dreptul popoarelor de a dispune de ele însele. Dar, armatele revoluționare, cât și cele imperiale au fost întâmpinate peste tot cu ostilitate. Napoleon a modificat harta Europei, redeseemnînd o parte din frontiere. În ciuda eșecului său militar, opera lui Napoleon își va pune amprenta mult timp asupra țărilor, pe care le-a cucerit.”

(Jean- Michel Lambrin, *Histoire*)

„...Articolul IV. Hotarul dintre cele două state să fie rîul Prut (...). Dar fiindcă Înalta Împărăție a cedat statului Rusiei teritoriul situat în stînga Prutului, cu cetățile existente și cu orașele și cu toți locuitorii lor, tocmai de aceea mijlocul rîului Prut să fie hotar între cele două state (...).

Articolul V. Împărăția Rusiei să înapoieze și să predea Înaltei Împărății Otomane pămîntul Moldovei de pe partea dreaptă a rîului Prut, de care s-a amintit mai înainte, precum și Țara Românească și Oltenia așa cum se află în prezent (...).”

Din Tratatul de pace ruso-turc încheiat la 16/28 mai 1812, la București.

„...Călăuzindu-se după principiul că supunerea locuitorilor acestui ținut cere , cu o deosebită prudență, de a avea o atitudine corectă și cumpătată, bazată pe legile și obiceiurile moldovenești privitoare la impozite. Hartingh, spre a-și atinge scopurile,

include în comitetul pentru stabilirea impozitelor pe cei mai onorabili boieri din Basarabia.

La acest apel însă s-a răspuns astfel : Mitropolitul Gavril – nicidecum nu mă pot hotărî să particip; C. Paladi – pleacă la Iași cu treburile moșiei; D. Rășcanu – bolnav, (...). În această situație delicată eschivarea sub diverse motive era mai curînd o atitudine. Ba chiar aș zice un protest tacit, o neîmpăcare cu trista realitate.”

„Atitudinea boierilor basarabeni față de impozitarea locuitorilor” 1815, F. Vighel

„După prăbușirea Imperiului napoleonian, reconfigurarea hărții europene a fost decisă în cadrul Congresului de la Viena unde, între 1 noiembrie 1814 și 9 iunie 1815, s-au reunit reprezentanții puterilor învingătoare (Austria, Rusia, Prusia și Marea Britanie) alături de alți 217 plenipotențieri* mandatați de entitățile suverane europene, de la Principatele italiene și Orașele Libere Germane pînă la Ordinul Cavalerilor Teutoni și cel suveran al cavalerilor de la Malta. Principele Klemens L.W.von Meternich, Ministrul Afacerilor Externe al guvernului austriac, cel care avea să joace un rol de prim plan în negocierile privind stabilirea unui nou echilibru internațional, a fost amfitrionul tuturor acestor oaspeți.(...) Congresul de la Viena(...)” a săvîrșit prin a reconfigura sistemul internațional european , noua realitate geopolitică și teritorială, fiind sintetizată în cele 121 de articole ale Actului final de la Viena (9 iunie 1815).”

*(Diplomație și istorie politică, 1814-1878-
Congresul de la Viena și noul echilibru european)*

„...Art. V. principatele Moldovei și Valahiei, punîndu-se, în urma unei capitulații* sub suzeranitatea Sublimei Porți și Rusia garantîndu-le prosperitatea, este de la sine înțeles, că ele își vor păstra toate privilegiile și imunitățile care le-au fost acordate, fie prin capitulațiile lor, fie prin tratatele încheiate între cele două imperii (...). În consecință ele se vor bucura de libera exercitare a culturii lor, de o siguranță perfectă, de o administrație națională independentă și de o deplină libertate a comerțului: clauzele adiționale stipulațiilor de mai înainte, considerate necesare pentru a asigura acestor două provincii posibilitatea de a se bucura de drepturile lor, sunt consemnate în actul separat anexat, care este și va fi socotit ca făcînd parte integrantă din prezentul tratat. ”

(Tratatul de la Adrianopol, 1829)

(...) Eroismul poporului parizian a răsturnat un guvern retrogradat și oligarhic (...). Sîngele poporului a curs ca și în iulie 1830, de data aceasta, însă, acest popor nobil nu va fi înșelat. A dobîndit un guvern național și popular care aprobă drepturile și voința de progres ale acestui popor mare și nobil (...). Guvernul provizoriu vrea republica în funcție de aprobarea poporului și va consulta poporul fără întîrziere. Dorește unitatea națiunii, care de acum înainte va cuprinde toate clasele și toți cetățenii; dorește autoguvernarea națiunii (...). El are ca principiu libertatea, egalitatea și fraternitatea, iar ca deviză poporul.”

*(Din Proclamațiunea guvernului provizoriu francez,
24 februarie 1848)*

„...Pe scurt poporul român recapitulând decretează: 1. Independența sa administrativă și legislativă. 2. Egalitatea drepturilor politice. 3. Contribuție generală. 4. Adunarea generală compusă de reprezentanți ai tuturor stărilor societății. 5. Domn responsabil, ales pe cinci ani și căutat în toate stările societății (...). 8. Libertatea absolută a tiparului (...). 13. Emanciparea clăcașilor ce se fac proprietari prin despăgubire (...). 14. Dezrobirea țăganilor prin despăgubire (...). 16. Instrucție egală și întreață pentru tot românul de amândouă sexele. 22. Convocarea (...) unei Adunări generale (...) care va fi datoare a face Constituția țării.”

(Proclamația de la Islaz, iunie 1848)

„Art. XXII. Principatele Muntenia și Moldova vor continua să se bucure, sub suzeranitatea Porții și garanția puterilor contractante, de privilegiile și de imunitățile pe care le au (...).

Art. XXIV. Majestatea sa sultanul promite să convoace imediat, în fiecare dintre cele două provincii, un divan ad-hoc, alcătuit în așa fel încât să constituie reprezentarea cea mai exactă a intereselor tuturor claselor societății. Aceste divanuri vor fi chemate să exprime dorințele populațiilor referitoare la organizarea definitivă a principatelor.”

Tratatul de la Paris, 1856

„...Luînd în vedere că dorința cea mai mare (...), aceea care împlinită va face fericirea generațiilor viitoare, este Unirea Principatelor într-un singur stat, o unire firească (...), pentru că în Moldova și în Valahia suntem același popor, omogen, identic ca niciun altul, pentru că avem același început, același nume, aceeași limbă, aceeași religie, aceeași istorie, aceeași civilizațiune, aceleași instituții, aceleași legi și obiceiuri (...). Adunarea ad-hoc a Moldovei (...) declară că cele mai mari și mai generale și mai naționale dorințe ale țării sunt:

I. Respectarea drepturilor Principatelor și îndeosebi a autonomiei lor (...).

II. Unirea Principatelor într-un singur stat sub numele de Romania.

III. Prinț străin cu moștenirea tronului, ales dintr-o dinastie domnitoare a Europei.”

Rezoluția Adunării ad-hoc a Moldovei, 1857

„(...) Războiul din Crimeea a produs în Rusia o impresie enormă. Eșecul suferit pe câmpul de luptă se prezenta totodată și ca o dovadă a stării economice și social – politice a statului rusesc (...). Ura europeană față de Rusia a început să fie explicată de ruși prin politica externă și internă greșită a guvernelor ruse (...). Critica acestei situații bazată pe o nouă apreciere a valorilor sociale și politice, duce la o răspîndire generală a spiritului de reforme.”

Al. Boldur despre necesitatea reformelor

„1. Șerbia (...) se lichidează pentru totdeauna (...).

2. În baza prezentului statut și a legilor generale țăranilor eliberați li se acordă drepturile locuitorilor liberi, atît cele personale cît și cele patrimoniale (...).”

Manifestul țarului Alexandru II din 19 februarie 1861

„Dezmembrarea Uniunii federale , pînă mai ieri o simplă amenințare, a devenit astăzi o tentativă formidabilă. Eu susțin că, în spiritul legii universale și al conștiinței, Uniunea statelor noastre este perpetuă. Perpetuitatea ei este implicată, chiar dacă nu este exprimată, în legea fundamentală a tuturor guvernelor naționale (...).

Uniunea este mult mai veche decît constituția. Ea s-a format , în fapt, prin articolele de asociere din 1774. A fost dezvoltată și continuată de Declarația de independență din 1776. A fost dezvoltată mai departe prin jurămîntul și angajamentul explicit al tuturor celor treisprezece state, cuprinse în articolele Confederației din 1778, în sensul că ea trebuie să fie veșnică. În fine, în 1787, unul din scopurile declarate ale promulgării și statornicirii constituției a fost acela „de a forma o uniune mai deplină”(…).

Cetățeni, ...În mîinele voastre , nemulțumiții mei concetățeni, și nu într-ale mele, se află teribila problemă a războiului civil.

Guvernul n-au va ataca. Nu veți avea război, dacă nu veți fi agresori.

Voi n-ați de pus jurămîntul de a distruge statul, în vreme ce eu am depus jurămîntul cel mai solemn „de a-l menține, de a-l proteja și de a-l apăra.”

... Deși pămînturile au întins la maximum coarda afecțiunii noastre reciproce, ele nu trebuie să o rupă....”

(Din *Discursul inaugural al președintelui SUA ,A. Lincoln*, 4 martie 1861)

„Germania urmărește cu atenție nu liberalismul Prusiei, ci puterea sa; Bavaria, Wurtemberg și Baden n-au decît să arate înclinații în sens liberal, pentru acest lucru nimeni nu le va atribui rolul Prusiei; Prusia trebuie să-și întărească puterea și să o țină pregătită pentru acel moment favorabil pe care de mai multe ori l-a pierdut; problemele mari ale epocii nu se mai decid prin cuvîntări și hotărâri majoritare-aceasta a fost marea greșeală din anii 1848-1849 - ci prin fier și sânge.”

Otto von Bismarck-despre unificarea Germaniei

“Art. 43. Înaltele părți contractante recunosc independența României (...).

Art. 45.Principatul României retrocedează m.s. împăratului Rusiei porțiunea teritoriului Basarabiei despărțită de Rusia în urma tratatului de la Paris din 1856 (...).

Art. 46. Insulele formînd Delta Dunării, precum și Insula Șerpilor, sangeacul Tulcei, cuprinzînd districtele Chilia, Sulina, Mahmudia, Isaccea, Tulcea, Macin, Babadag, Hârșova, Kiustange, Constanța, Medgidia sunt intrupate cu România. Principatul mai primește afară de aceasta ținutul situat la sudul Dobrogei pînă la o linie care plecînd de la răsărit de Silistra răspunde în Marea Neagră, la miază-zi de Mangalia.”

Tratatul de la Berlin, 1878

„Maiestățile Lor (...) au căzut de acord să încheie un tratat, care, prin natura sa exclusiv conservatoare și defensivă, nu urmărește decît să le înarmeze împotriva pericolelor ce ar amenința pacea și liniștea Europei (...).

Art. I. Înaltele părți contractante își făgăduiesc reciproc pace și prietenie precum și abținerea de la orice alianță (...) care ar fi îndreptată împotriva uneia din ele. Ele se obligă să întrețină un schimb de păreri asupra problemelor politice care s-ar putea ivi, promițîndu - și sprijin reciproc, cu luarea în considerare a intereselor proprii (...).”

Tratatul Triplei Alianțe din 1882

„Art.1. Înaltele părți contractante își făgăduiesc, promit pace și prietenie și nu vor intra în nici o alianță sau angajament îndreptat împotriva unuia din statele lor. Ele se angajează să urmeze o politică amicală (...).

Art. 2. Dacă România, fără nici o provocare din partea ei, s-ar întâmpla să fie atacată, Austro – Ungaria trebuie să-i dea în timp util ajutor și asistență împotriva agresorului (...).”

Tratatul de alianță dintre România și Tripla Alianță, 1883.

„...Franța și Rusia însuflețite de dorința comuna de a păstra pacea, și neavând alt scop decât de a face față nevoilor unui război de apărare, provocat de atacul Triplei Alianțe împotriva uneia sau alteia dintre ele, au căzut de acord asupra următoarelor:

1.Dacă Franța este atacată de Germania sau de Italia susținută de Germania, Rusia trebuie să-și angajeze toate forțele disponibile pentru a ataca Germania.

2.Dacă Rusia este atacată de Germania sau de Austria susținută de Germania, Franța trebuie să-și angajeze toate forțele disponibile pentru a înfrunta Germania. Forțele trebuie angajate în întregime, cu toată viteza pentru a obliga Germania să lupte în același timp și în Est și în Vest.”

Din Convenția militară franco-rusă, 1892.

„(...) În numele poporului Basarabiei, Sfatul Țării declară: Republica Democratică Moldovenească (Basarabia), în hotarele ei dintre Prut, Nistru, Marea Neagră și vechile granițe cu Austria, ruptă de Rusia acum o sută și mai bine de ani din trupul vechii Moldave, în puterea dreptului istoric și dreptului de neam, pe baza principiului ca noroadale singure să-și hotărască soarta lor, de azi înainte și pentru totdeauna, se unește cu Mama sa România.”

(Din Declarația de unire a Basarabiei cu România, 27 martie 1918)

„...Regimul democrației liberale (...) presupune participarea cetățenilor la viața publică și (...) garanția tuturor formelor de libertate. (...) Regimul democrației liberale este, în primul rând, un regim democratic, ceea ce înseamnă că cetățenii participă, direct sau indirect, la putere. Cea mai bună expresie a acestei democrații pare să fie votul universal, care permite tuturor cetățenilor adulți să-și desemneze reprezentanții. (...)

Dar acest tip de democrație se vrea și liberală, pentru că ea are drept scop menținerea și apărarea libertăților individuale (...). Libertățile politice [vizează] libertatea presei, a întrunirilor, libertatea de conștiință, dreptul de a-și exprima în libertate opiniile, siguranța de a nu fi arestat fără motiv (...). Libertatea economică e fondată pe ideea că economia se supune unor legi naturale și că statul nu trebuie să le perturbe pe acestea, prin intervenții care ar risca să le denatureze funcționarea.”

(P.Milza, S.Berstein, Istoria secolului XX)

„...Trei mari caracteristici ale regimului [totalitar] se înfățișează privirii oricui caută să-l analizeze:

- 1) el se reclamă de la o ideologie;
- 2) se folosește de teroare pentru a orienta comportarea populației;

3) regula generală de viață este (...) domnia nelimitată a voinței de putere.

A menține aceste trăsături separate îmi pare indispensabil, nici una dintre ele neputând fi redusă la celelalte.”

(T.Todorov, *Omul de rădăcinat*)

„...Înființarea RASSM în 1924 a servit două țeluri importante în noua politică a Uniunii Sovietice. În primul rând, noua republică facilita pătrunderea propagandei sovietice în regatul României, netezind astfel drumul revoluției socialiste românești. În al doilea rând, a menținut problema Basarabiei în centrul politicii internaționale - ca un spin în coasta diplomaților români la Liga Națiunilor. Însă originile acestui efort de a construi o identitate moldovenească distinctă nu erau doar rezultatul necesităților politicii externe sovietice.

Construirea unei națiuni în RASSM nu a apărut doar ca rezultat al expansionismului sovietic, ci mai mult ca rezultat al combinației dintre țelurile politicii externe centrale, formele de identitate existente și acțiunile aflate pe agenda elitelor politice și culturale din interiorul republicii autonome însăși. Arhitecții culturii sovietice erau perfect conștienți de importanța politică a ceea ce avea să primească numele de „moldovenizare”, dar ei nu erau doar simpli executanți ai politicii sovietice elaborate la centru. Disputele profesionale dintre lingviști și istorici precum și credința autentică a multora că ajută la eliberarea moldovenilor de opresiunea regimului burghezo-moșieresc de la București au jucat un rol important în ideologia diferențelor naționale din anii 1920.”

(King Charles. *Moldovenii*, p.62.)

„... Pe malul stîng al Nistrului, de la Kamenet - Podolsk și pînă la Marea Neagră locuiește o populație de 7000 000 de români-moldoveni blînzi și umiliți... Moldovenii au ocupat aceste locuri încă de pe vremurile expansiunii romanilor de la munți spre răsărit și a descălecatului Moldovei în veacul al XIV-lea.

Vicisitudinile istoriei au vrut ca acum 14 ani acești români să fie înglobați în Uniunea Sovietică...Sovietele urmăresc metodic distrugerea religiei, obiceiurilor și a familiei moldovenilor. Li se confiscă produsul muncii lor, li se sechestrează averea, oricît de mică ar fi ea, și îi silesc cu forța să se înscrie în gospodăriile colective „colhozuri”, unde ei sînt sortiți unei existențe de sclavi... De al o vreme guvernul comunist al republicii a dispus ca moldovenii să fie deportați treptat în Siberia și în regiunea Arhanghelsk din nordul Rusiei, unde nu-i așteaptă decît moartea. Aceasta nu este decît aducerea la îndeplinire a planului infernal sovietic de a extermina completamente această populație neadaptabilă comunismului.”

(*Memoriul românilor transnistreni înaintat Ligii Națiunilor, martie 1932*)

„Reforma agrară s-a aplicat în Basarabia, astfel că azi toți împrăștiarii își știu loturile precis și caută să le plătească pentru ca proprietatea să fie și mai efectivă. Din cele 4480 moșii expropriate în suprafața de 1.899.539 ha s-au trecut în stăpînirea țăranilor 1.043.062 la 357016 lotași. Lotul tip este cel de 6 ha, iar unde populația a fost deasă el a fost micșorat. Numărul vitelor este în creștere progresivă. (...)”

(*Împroprietărirea țăranilor, Adevărul, 23 aprilie 1925*)

„Art. 33. Toate puterile statului emană de la națiune, care nu le poate exercita decât numai prin delegațiune și după principiile și regulile așezate în Constituțiunea de față. Art. 34. Puterea legislativă se exercită colectiv de către rege și reprezentațiunea națională. Reprezentațiunea națională se împarte în două adunări: Senatul și Adunarea Deputaților. Orice lege cere învoirea a câtor trei ramuri ale puterii legiuitoare. Nici o lege nu poate fi supusă sancțiunii regale decât după ce se va fi discutat și votat liber de majoritatea ambelor adunări.”

(Extras din Constituția română adoptată în anul 1923)

„Art. 30. Regele este capul statului. Art. 31. Puterea legislativă se exercită de rege prin reprezentațiunea națională, care se împarte în două adunări: Senatul și Adunarea Deputaților. Regele sancționează și promulgă legile (...)

Regele poate refuza sancțiunea (...) Inițiativa legilor este dată regelui. Fiecare din cele două adunări poate propune din inițiativă proprie numai legi în interesul obștesc al statului.”

(Constituția română publicată în Monitorul Oficial, 27 februarie 1938)

„Nicolae Titulescu s-a afirmat ca mare orator în prima jumătate a secolului al XX-lea și s-a impus în chip deosebit ca diplomat de talie internațională. S-au întâmplat cazuri, cum a fost acela din Camera Comunelor din 1937, când parlamentul englez - vrăjiți de elocvența diplomatului român – au cerut lui N. Titulescu să repete discursul în limba engleză. A fost un politician al păcii, militând în favoarea bunelor relații cu vecinii. El a optat restabilirea relațiilor cu Uniunea Sovietică, dar protejând granițele României. De asemenea, a lansat ideea unei Europe unite, introducând sintagma spiritualizarea frontierelor, potrivit căreia o abordare transfrontalieră a valorilor cultural-spirituale poate desființa imaginar granițele dintre state, iar popoarele țărilor vecine devin mai unite. Datorită talentului său diplomatic de excepție, cât și a contribuției sale la cauza păcii în Europa, Titulescu a fost supranumit ministru al Europei, rămânând un simbol al României în Europa.”

(romania-on-line.net)

„(...) Criza din 1929-1933 a orientat societatea spre alte modele economice decât cel liberal, că după părerea multor specialiști, criza economică a fost de conjunctură în apusul Europei, acolo unde societatea a înregistrat progrese evidente, și de repercusiune în estul și sud-estul Europei, zone în care procesul respectiv s-a aflat pe alte coordonate. Prin aceasta s-a produs o mutație decisivă în istoria omenirii. Dacă omenirea a scăpat până astăzi de repetarea crizei de tip 1929-1933, meritul revine, fără îndoială, funcției noi pe care statul o îndeplinește, responsabil principal al bunului mers al mașinii economice.

(...) trebuie subliniat că urmările politice ale crizei din 1929-1933 au fost mai puternice și mai nefaste pentru omenire decât consecințele ei economice. Impactul crizei cu politica a fost deosebit de dur în Occident și Europa centrală. În Germania ea a dus la dictatura nazistă, în Franța și Anglia a dus la dezagregarea executivului și instabilitate ministerială (Paris) și la un reflux electoral în favoarea conservatorilor

(Londra). Temerile politice au împiedicat cooperarea economică, esențială în redresarea și restaurarea încrederii. Preocupările pentru îndepărtarea dificultăților materiale și financiare au distras atenția oamenilor de stat de la pericolele politice iminente - revizionismul și revanșismul - și au izolat națiunile, prejudiciind speranța de securitate.”

(Constantin Hlihor, *Istoria secolului XX*,
Editura Enciclopedică, București, 1999)

„... Fiecare din cele patru puteri se angajează prin acest acord să facă demersurile necesare ca să-i asigure executarea.

Art.1. Evacuarea va începe la 1 octombrie.

Art. 2. Regatul Unit, Franța, și Italia convin că evacuarea teritoriului în cauză va trebui să fie terminată la 10 octombrie.

Art. 3 Condițiile acestei evacuări vor fi stabilite, în ce privește amănuntele, de o comisie internațională, compusă din reprezentanți ai Germaniei, Regatului Unit, Franței, Italiei și ai Cehoslovaciei.

Art. 4 Ocuparea progresivă de către trupele Reich-ului a teritoriilor în care predomină germanii va începe la 1 octombrie.(...)

Art. 6 Determinarea finală a frontierelor se va face de către Comisia internațională a celor patru puteri: Germania, Regatul Unit, Franța și Italia, în anumite cazuri excepționale, ea va recomanda modificări de mică importanță la determinarea strict etnografică a zonelor Transferabile(...). ”

(Extras din *Acordul de la Munchen, 29-30 septembrie 1938*)

„...Cu ocazia semnării Tratatului de neagresiune dintre Reich-ul german și Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste plenipotențiarilor semnatori din partea celor două părți au discutat în cadrul unor convorbiri strict confidențiale problema delimitării sferelor lor respective de interes în Europa Răsăriteană. Aceste convorbiri au avut următorul rezultat:

1. În cazul unor transformări teritoriale și politice ale teritoriilor aparținând statelor baltice (Finlanda, Estonia, Letonia, Lituania), frontiera nordică a Lituaniei va reprezenta frontiera sferelor de interes atât ale Germaniei, cât și ale URSS.

2. În cazul unor transformări teritoriale și politice ale teritoriilor statului polonez, sferele de interes, atât ale Germaniei, cât și ale U.R.S.S., vor fi delimitate aproximativ pe linia râurilor Narew, Vistula și San.

3. În privința Europei Sud - Estice, partea sovietică subliniază interesul pe care-l manifestă pentru Basarabia. Partea germană își declară totalul dezinteres politic față de aceste teritorii.

4. Acest protocol va fi considerat de ambele părți ca strict secret.”

(*Protocol adițional secret al Pactului de neagresiune
dintre Germania și Uniunea Sovietică, 23 august 1939*)

„În anul 1918, România, folosindu-se de slăbiciunea militară a Rusiei, a desfăcut de la Uniunea Sovietică (Rusia), o parte din teritoriul ei Basarabia, călcând prin aceasta

unitatea seculară a Basarabiei, populată în principal de ucraineni, cu Republica Sovietică Ucraineană. (...)

Acum, când slăbiciunea militară a U.R.S.S. ține de domeniul trecutului, iar situația internațională care s-a creat cere rezolvarea rapidă a chestiunilor din trecut pentru a pune în fine bazele unei păci solide între țări, U.R.S.S. consideră necesar și oportun ca în interesele restabilirii adevărului să procedeze împreună cu România la rezolvarea imediată a chestiunii înapoierii Basarabiei Uniunii Sovietice.”

Guvernul Sovietic consideră că chestiunea întoarcerii Basarabiei este legată în mod organic de chestiunea transmiterii către U.R.S.S. a acelei părți a Bucovinei, a cărei populație este legată în marea sa majoritate de Ucraina Sovietică.(...) Un astfel de act ar fi cu atât mai just, cu cât transmiterea părții de nord a Bucovinei către U.R.S.S. ar reprezenta, este drept că numai într-o măsură neînsemnată, un mijloc de despăgubire a acelei pierderi care a fost pricinuită U.R.S.S. și populației Basarabiei prin dominația de 22 de ani a României în Basarabia.

Guvernul U.R.S.S. propune guvernului regal al României:

1. Să înapoieze cu orice preț Uniunii Sovietice Basarabia;
2. Să transmită Uniunii Sovietice partea de nord a Bucovinei, cu frontierele potrivit cu harta alăturată.

Guvernul sovietic își exprimă speranța că guvernul român va primi propunerile de față ale U.R.S.S. și că aceasta va da posibilitatea de a se rezolvare cale pașnică conflictul prelungit dintre U.R.S.S. și România. ”

*(Nota ultimativă a Guvernului Sovietic
adresată guvernului Român, 26 iunie 1940)*

13. „Influența sovietică a avut o însemnătate hotărâtoare atât la nivelul politicii interne cât și externe. Albania, Bulgaria, Cehoslovacia, RDG, Ungaria, Polonia și România au adoptat politica economică sovietică a promovării rapide a industriei grele și colectivizării agriculturii. Aceasta, ca în Uniunea Sovietică, trebuie să se facă prin intermediul unor serii de planuri economice elaborate și administrate de centru. De aceea, noile țări socialiste și-au modificat aparatul de stat pentru a face loc numărului mare de ministere de natură economică existente în sistemul sovietic. Dar modelul Sovietic s-a aplicat și în zonele din afara economiei. Armatele și-au făcut apariții în uniforme croite după cele ale Armatei Roșii, cultura a devenit subordonată necesităților politice. Creativitatea lăsînd locul realismului socialist; sistemul juridic a fost remodelat după principiile sovietice; învățămîntul s-a restructurat; pînă și moda trebuia să maimuțarească estul proletar, nu saloanele elegante de la Paris, Londra sau New York.”

(Crampton R. J., Europa Răsăriteană în secolul al XX-lea... și după.)

„Scopurile Organizației Națiunilor Unite sunt următoarele:

1. Să mențină pacea și securitatea internațională și, în acest scop, să ia măsuri colective eficace pentru prevenirea și înlăturarea amenințărilor împotriva păcii și pentru reprimarea oricăror acte de agresiune sau altor violări ale păcii și să înfăptuiască, prin mijloace pașnice și în conformitate cu principiile justiției și dreptului internațional,

aplanarea ori rezolvarea diferendelor sau situațiilor cu caracter internațional care ar duce la o violare a păcii.

2. Să dezvolte relații prietenești între națiuni, întemeiate pe respectarea principiului egalității în drepturi a popoarelor și dreptului lor de a dispune de ele însele, și să ia orice alte măsuri potrivite pentru consolidarea păcii mondiale.

3. Să realizeze cooperarea internațională, rezolvând problemele internaționale cu caracter economic, social, cultural sau umanitar, promovând și încurajând respectarea drepturilor omului și libertăților fundamentale pentru toți, fără deosebire de rasă, sex, limbă sau religie.

4. „Să fie un centru în care să se armonizeze eforturile națiunilor către atingerea acestor scopuri comune.”

(Carta ONU. În: *Istoria universală în texte.*)

(...) Un instrument eficient al regimului sovietic de ocupație în menținerea acestui control riguros asupra spiritelor umane îl constituia și cenzura draconică asupra tipăriturilor, emisiunilor radio și cele difuzate de televiziunea sovietică.

Vigilența cenzurii sovietice n-a slăbit nici pentru o clipă, ea fiind la fel de rigidă de-a lungul întregii perioade de ocupație sovietică. În cele ce urmează, ne vom referi la câteva aspecte din activitatea acesteia în R.S.S. Moldovenească pe parcursul deceniului șapte al sec. al XX-lea.

În această perioadă, cenzura sovietică din R.S.S.M. urmărea, în mod strict, ca în rețeaua bibliotecilor, în librării să nu ajungă cumva lucrări elaborate de autori din România și din emigrația românească. Ultima categorie de autori era considerată cea mai periculoasă, întrucât reprezenta nu doar un curent de opinie „străină”, ci și unul „burgheză” (...)

(...) cenzura draconică de tip comunist a făcut ravagii, decenii la rând, schilodind și mutilând destinele nu doar ale reprezentanților culturii, științei din R.S.S.M. Prin privarea de dreptul de a accede, în mod nestingherit, la informația utilă, pe care cenzorii sovietici, acești „ostași ai frontului invizibil”, au dosit-o cu multă „grijă”, s-au comis alte multiple crime, deformându-li-se și conștiința sutelor de mii de basarabeni și ale căror consecințe le mai resimțim și în prezent.

(Ion VARTA. *Cenzura sovietică din R.S.S. Moldovenească în anii '70 ai secolului al XX-lea. În. Revista Limba Română. Nr. 3-6, anul XXI, 2011*)

„Art.1. Părțile se angajează , așa cum este stipulat în Carta Națiunilor unite, să rezolve prin mijloace pașnice toate diferendele internaționale în care ele ar putea fi implicate(...).

Art.4. Țările se vor consulta de fiecare dată când, la avizul uneia din ele, integritatea teritorială,interdependența politică sau securitatea uneia din părți va fi amenințată.

Art.5. Părțile convin că un atac armat împotriva uneia sau mai multora dintre ele, survenind în Europa sau în america de Nord va fi considerat ca un atac îndreptat împotriva tuturor părților și, în consecință, ele convin ca, dacă un astfel de atac se produce fiecare dintre ele (...) va asista partea sau părțile astfel atacate, luînd imediat, individual și în acord cu celelalte părți, acea măsură pe care o va crede

necesară, inclusiv folosirea forței armate, pentru a restabili și a asigura securitatea în regiunea Atlanticului de Nord.”

(Tratatul Atlanticului de Nord)

„Foametea și deportările organizate le-au îngreuiat și mai mult situația moldovenilor în timpul campaniei de colectivizare (1946- 1950). Deși foametea și seceta nu erau neobișnuite în Basarabia, există dovezi clare că foametea din 1946-1947 a fost provocată de rechiziționarea grânelor de către comuniști și a fost direcționată împotriva celui mai mare grup etnic de la sate - moldovenii. Cel puțin 115 000 de țărani au murit de foame și de alte boli din decembrie 1946 până în august 1947. În plus, o campanie oficială de eliminare a „chiaburilor”, îndreptată împotriva țăranilor moldoveni presupuși a fi fost bogați (chiaburi), a distrus la rândul ei multe familii, majoritatea moldovenești, între 1947 și 1951. Doar în două zile - 6 și 7 iulie 1949 - 11 342 de familii moldovene au fost deportate în Kurgan, Tiumeni, Irkutsk și alte localități din Siberia și Kazahstan în cadrul unui plan numit „Operațiunea Sud”, condus de cunoscutul ministru pentru securitatea statului din RSSM, I.L. Mordoveț. În total, din 1941 până în 1951, aproape 16 000 de familii au fost deportate din RSSM.”

(King Charles. Moldovenii, p.97)

„(...) După victoria conservatorilor la alegerile din mai 1979, devine prima femeie șef de guvern din Europa. Promovează o politică neoliberală care permite relansarea creșterii economice, dar provoacă o amplă rată a șomajului și o vie nemulțămire socială. Guvernul condus de Margaret Thatcher respinge statutul –providență și acțiunea sindicală și promovează inițiativa individuală și profitul: stricta reglementare a dreptului la grevă, reducerea impozitelor pe veniturile mari, limitarea cheltuielilor publice etc. Supranumită „Doamna de fier”, ea nu cedează în fața teroriștilor irlandezi ai IRA, care încearcă să o asasineze la Brighton (octombrie 1984), nici în fața minerilor, în ciuda unor greve ce au durat un an de zile (1984-1985). Revenind de două ori în fruntea guvernului, după victoriile conservatorilor din 1982 și 1987, devine o figură foarte nepopulară din cauza noului impozit local pe cap de locuitor pe care îl introduce în aprilie 1990, iar în noiembrie 1990 demisionează.”

(Din Anne Carol, Dicționar de istorie a secolului XX-lea)

„(...) Viziunea ortodoxă americană, așa cum a fost ea elaborată de guvernul american (...) , constă în ideea că războiul rece era replica esențială și curajoasă a oamenilor liberi împotriva agresiunii comuniste. Unii s-au întors mult înaintea celui de-al Doilea Război Mondial pentru a detecta sursele expansionismului rusesc. Geopoliticii descopereau urmele „războiului rece” în ambițiile strategice ale Rusiei imperiale ce duceau în secolul al XIX-lea la războiul din Crimeea , în penetrația rusă în Balcani și Orientul Mijlociu și în presiunile asupra Marii Britanii cu privire la „portița de salvare” din India (...) Observatori atenți (...) concluzionează că imperialismul clasic rus și panslavismul au fost puse cap la cap după 1917 la mesianismul leninist și au confruntat Vestul la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial cu tendința inexorabilă către dominație.

„(...) Teza revizionistă este diferită. În forma ei extremă, ea se reflectă în faptul că, după moartea lui Franklin Roosevelt și sfârșitul celui de –al Doilea Război Mondial , Statele

Unite au abandonat în mod deliberat politica de colaborare în timpul războiului și, însuflețite de deținerea bombei atomice, au abandonat o tactică de agresiune pe cont propriu cu scopul de a elimina influența rusă din Europa de Est și de a stabili state capitaliste democratice pe fiecare latură externă a Uniunii Sovietice. În viziunea revizioniștilor, această politică radicală și nouă a americanilor, sau mai degrabă această reluare de către Truman a unei politici anticomuniste inumane, i-a lăsat Moscovei doar alternativa de a lua măsuri în apărarea propriilor ei granițe. Rezultatul a fost „războiul rece (...).”

(A. Winkler. *Trecutul apropiat. Eseuri și documente*
(B. despre America de după cel de-al Doilea Război Mondial)

„Pentru statele Europei Centrale, care s-au trezit, după 1945, împotriva voinței lor, de partea cealaltă a cortinei de fier, diagnosticul poate părea sever. Fără îndoială că este, dar este cel pe care elitele și conducătorii lor, ei înșiși îl pun –în orice caz, cei mai lucizi dintre ei. După căderea comunismului, mulți credeau că ceea ce a fost mai greu a trecut. În realitate, greul abia începea. Având diferențe de la o țară la alta, în care tradiția precomunistă joacă un rol important, statele Europei Centrale se regăsesc fără instituții democratice, cu o societate embrionară, cu o economie devastată de colectivism și de întreruperea schimburilor comerciale prin pierderea pieții sovietice.”
(Le Monde, 14 decembrie 1991)

„(...) Parlamentul Republicii Moldova, constituit în urma unor alegeri libere și democratice (...) proclamă

Solemn, în virtutea dreptului la autodeterminare, în numele întregii populații a Republicii Moldova și în fața lumii întregi:

REPUBLICA MOLDOVA ESTE UN STAT SUVERAN, INDEPENDENT ȘI
DEMOCRATIC, LIBER SĂ-ȘI HOTĂRASCĂ PREZENTUL ȘI VIITORUL, FĂRĂ
NICI UN AMESTEC DIN AFARĂ, ÎN CONFORMITATE CU IDEALURILE ȘI
NĂZUINȚELE SFINTE ALE POPORULUI ÎN SPAȚIUL ISTORIC ȘI ETNIC AL
DEVENIRII SALE NAȚIONALE.”

(Extras din Declarația de independență
a Republicii Moldova, 27 august 1991)

„(...) Acest tratat marchează o nouă etapă în procesul de creare a unei uniuni și mai puternice între popoarele Europei, în care deciziile sunt luate cât mai aproape de cetățean. (...) Uniunea își propune următoarele obiective: Să promoveze progresul economic și social echilibrat și susținut, în special prin crearea unei zone fără frontiere interne. (...) Să își afirme identitatea proprie pe scena internațională, în special prin implementarea unei politici externe de securitate comune, incluzând un cadru eventual de politică comună de apărare, care ar putea, în timp, să conducă la o apărare comună. Să întărească protejarea drepturilor și intereselor cetățenilor din Statele membre prin introducerea cetățeniei europene. Să dezvolte cooperarea strânsă în justiție și afaceri interne. ”

(Extras din Tratatul de la Maastricht de constituire a UE, 1991)

„Politica Europeană de Vecinătate a Uniunii Europene stabilește obiective ambițioase bazate pe angajamente pentru valorile comune și implementarea efectivă a reformelor politice, economice și instituționale.

Moldova este invitată să stabilească cu UE relații politice, de securitate, economice și culturale mai intense, să intensifice cooperarea transfrontalieră și să împărtășească responsabilitatea pentru prevenirea și soluționarea conflictelor. Unul dintre obiectivele cheie ale acestui Plan de Acțiuni va fi susținerea în continuare a unei soluționări viabile a conflictului Transnistrean.

Politica Europeană de Vecinătate deschide noi perspective de parteneriat: Perspectiva avansării dincolo de cooperare spre un grad semnificativ de integrare, inclusiv prin accesul pe piața internă a UE și posibilitatea de a participa progresiv la aspecte cheie ale politicilor și programelor UE (...) Ridicarea nivelului oportunităților și intensității cooperării politice, prin intermediul dezvoltării în continuare a mecanismelor pentru dialogul politic; (...) Continuarea angajamentului puternic al UE de a susține soluționarea conflictului transnistrean, utilizând instrumentele aflate la dispoziția UE și în strânsă consultare cu OSCE. UE este gată să examineze căile de a-și consolida mai departe angajamentul; (...) Oportunitatea pentru convergența legislației economice, deschiderea reciprocă a economiilor și reducerea continuă a barierelor din calea comerțului, ceea ce va stimula investițiile și creșterea economică; (...) Sprijin financiar sporit: asistența financiară a UE pentru Moldova va fi disponibilă pentru a susține acțiunile identificate în prezentul document. În acest scop Comisia propune un nou Instrument European de Vecinătate și Parteneriat (IEVP) care de asemenea va include aspectele foarte importante ale cooperării transfrontaliere și trans-naționale dintre Moldova și (viitoare) statele membre.(...) Posibilități pentru deschiderea treptată sau participarea consolidată în anumite programe Comunitare, promovând legăturile culturale, educaționale, de mediu, tehnice și științifice; (...)”

(Planul de Acțiuni UE-MOLDOVA, semnat la 22 februarie 2005, Bruxelles)

PROFIL UMANIST, ARTE

VIII-A. MATRICE DE SPECIFICAȚIE

Conform domeniilor

Nivel taxonomic	Cunoaștere și înțelegere		Aplicare		Integrare		Total	
Domeniu	Pondere (%) nr. itemi	Puncte	Pondere (%) nr. itemi	Puncte	Pondere (%) nr. itemi	Puncte	Pondere (%) nr. itemi	Puncte
Timpul, spațiul și valorificarea surselor istorice	2 itemi	8 p.	3 itemi	23 p	2 itemi	25 p	62,22%	56
Relații de cauzalitate în istorie			1 item	14 p			15,56%	14
Elaborare de eseu			1 item	20 p.			22,22%	20
TOTAL	30%		40%		30%		100	
Nr. item	2 itemi		5 itemi		2 itemi		9	
Punctaj	8 p		57 puncte		25		90	

Conform competențelor specifice

Nivel taxonomic	Cunoaștere și înțelegere		Aplicare		Integrare		Total	
Competențe specifice	Pondere (%) nr. itemi	Pct.	Pondere (%) nr. itemi	Pct.	Pondere (%) nr. itemi	Pct.	Pondere (%) nr. itemi	Pct.
- Cunoașterea și interpretarea surselor istorice. - Înțelegerea și reprezentarea timpului și spațiului. - Înțelegerea și utilizarea adecvată a limbajului de specialitate.	2 itemi	8 p.	2 itemi	17 p.	1 item	7p.	34,44%	31
Determinarea relațiilor de cauzalitate și schimbare în istorie			1 item	14 p.			15,56%	14
Aprecierea critică și obiectivă a situațiilor, faptelor și proceselor istorice.			1 item	20 p.			22,22%	20
Manifestarea atitudinii pozitive față de impactul evenimentelor istorice; - Formarea comportamentelor democratice.			1 item	18 p.	1 item	6p.	27,78%	25
TOTAL	30%		40%		30%		100	
Nr. item	2 itemi		5 itemi		2 itemi		9	
Punctaj	8 p		69 puncte		13		90	

IX-A. MODEL DE TEST

Citește cu atenție sursele istorice propuse și răspunde la sarcinile de lucru formulate:

Sursa A.

„...Viziunea ortodoxă americană, așa cum a fost ea elaborată de guvernul american (...), constă în ideea că **războiul rece** era replica esențială și curajoasă a oamenilor liberi împotriva agresiunii comuniste. Unii s-au întors mult înaintea celui de-al Doilea **Război Mondial** pentru a detecta sursele expansionismului rusesc. Geopoliticii descopereau urmele „războiului rece” în ambițiile strategice ale Rusiei imperiale ce duceau în secolul al XIX-lea la **războiul din Crimeea**, în penetrația rusă în Balcani și Orientul Mijlociu (...). Observatori atenți (...) concluzionează că imperialismul clasic rus și panslavismul au fost puse cap la cap după 1917 la mesianismul leninist și au confruntat Vestul la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial cu tendința inexorabilă către dominație.

(...) Teza revizionistă este diferită. În forma ei extremă, ea se reflectă în faptul că, după moartea lui Franklin Roosevelt și sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial, Statele Unite au abandonat în mod deliberat politica de colaborare în timpul războiului și, însuflețite de deținerea bombei atomice, au abordat o tactică de agresiune pe cont propriu cu scopul de a elimina influența rusă din Europa de Est și de a stabili state capitaliste democratice pe fiecare latură externă a Uniunii Sovietice. În viziunea revizionistilor, această politică radicală și nouă a americanilor, sau mai degrabă această reluare de către Truman a unei politici anticomuniste inumane, i-a lăsat Moscovei doar alternativa de a lua măsuri în apărarea propriilor ei granițe. Rezultatul a fost „războiul rece (...).”

A. Winkler. Trecutul apropiat. Eseuri și documente despre America după cel de-al Doilea Război Mondial)

Sursa B.

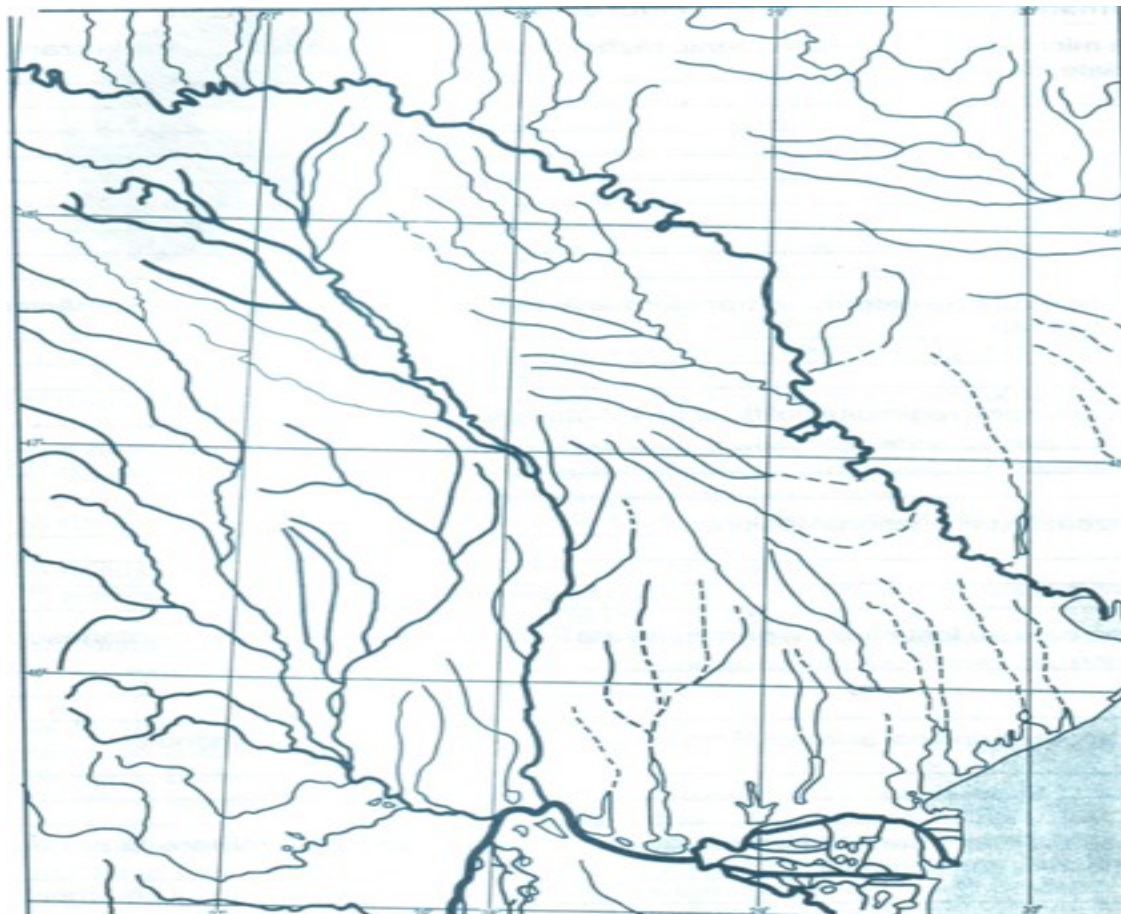
„...1. A confirma listele **chiaburilor**, foștilor moșieri, marilor comercianți (...) în număr total de 11342 de familii.(...)

2. Toți chiaburii, foștii moșieri și marii comercianți (...) să fie deportați pe viață în regiunile îndepărtate ale URSS.

3. A permite celor **deportați** să ia cu sine valori, bani, îmbrăcăminte, inventar agricol, meșteșugăresc și casnic, precum și o rezervă de produse alimentare în volum total de 1500 kg de fiecare familie.”

*(Extras din Hotărârea Consiliului de Miniștri al RSSM
„Cu privire la deportarea din RSSM a familiilor de chiaburi, foștilor
moșieri și marilor comercianți”, 28 iunie 1949, Chișinău)*

Nr.	Item	Scor
I. Timpul, spațiul și personalitatea în baza analizei și valorificării surselor propuse (56 puncte).		
1.	Scrie evenimentele istorice la care se referă sursele A și B.	2
2.	Numește trei evenimente istorice, care se referă la subiectul expus în sursa B , datînd fiecare eveniment numit.	6

3.	Construiește axa cronologică, plasînd pe ea începutul a trei evenimente istorice subliniate în textul sursei A .	9						
4.	Indică pe harta de contur teritoriul RSSM în perioada indicată în sursa B. <i>Notă: La indicarea teritoriului se vor lua în considerație: conturarea hotarelor, hașurarea teritoriului, aplicarea inscripțiilor – denumirea statului și capitalei, completarea legendei (orice inscripție se explică în legendă).</i> Legenda hărții:	8						
5.	Enumeră, în baza a trei argumente, rolul istoric al conducătorului URSS în perioada indicată în sursa B .	7						
6.	Alcătuiește două enunțuri, cu noțiunile evidențiate în sursa B , care ar conține un adevăr istoric, cu referire la esența regimului totalitar comunist.	6						
7.	Enumeră cîte două exemple de manifestări ale războiului rece, explicîndu-le conform domeniilor solicitate. <table><tr><td>Domeniul economic.</td><td>1) _____ 2) _____</td></tr><tr><td>Domeniul politic.</td><td>1) _____ 2) _____</td></tr><tr><td>Domeniul militar.</td><td>1) _____ 2) _____</td></tr></table>	Domeniul economic.	1) _____ 2) _____	Domeniul politic.	1) _____ 2) _____	Domeniul militar.	1) _____ 2) _____	18
Domeniul economic.	1) _____ 2) _____							
Domeniul politic.	1) _____ 2) _____							
Domeniul militar.	1) _____ 2) _____							

II.	Relația de cauzalitate în istorie (14 puncte).	
8.	Demonstrează relația de interdependență dintre dezvoltarea orașului și evoluția economică a societății medievale. <i>Notă: La elaborarea relației de cauzalitate se va ține cont de: prezentarea fiecărui proces / eveniment istoric; prezentarea relației cauză-efect; încadrarea personalității istorice, utilizarea limbajului istoric adecvat, a datelor cronologice; expunerea logică și formularea concluziei.</i>	14
III.	Eseu (20 puncte).	
9.	Elaborează un eseu, încadrat în 1 pagină, la subiectul propus: Basarabia în contextul rivalității ruso-turce în secolul al XIX-lea. <i>Notă: La elaborarea eseului se va ține cont de: utilizarea limbajului istoric; abordarea subiectului în relevanță tematică și expunere logică; evidențierea relațiilor de cauzalitate; plasarea corectă în timp și spațiu a evenimentelor și personalităților istorice; reflectarea subiectului abordat prin prisma de la național la universal; argumentarea științifică a punctului de vedere propriu și formularea concluziei; respectarea volumului indicat.</i>	20

X-A. BAREM DE CORECTARE

Comp.	Item	Barem	Puncte
I	1	Cîte 1 punct pentru fiecare eveniment istoric indicat corect, despre care se vorbește în sursele propuse. <u>Variante de răspunsuri acceptate:</u> <i>Sursa A: Războiul rece;</i> <i>Sursa B: Operația de deportare a familiilor din RSSM; Deportarea familiilor înstărite; Hotărîrea Consiliului de Miniștri al RSSM „Cu privire la deportarea din RSSM a familiilor de chiaburi, foști moșieri și a marilor comercianți”</i>	2 p.
	2	Cîte 1 punct pentru fiecare eveniment numit corect. Cîte 1 punct pentru fiecare eveniment datat corect. <u>Variante de răspunsuri acceptate:</u> 1) - Primul val de deportări din RSSM-12-13 iunie 1941 / iunie 1941 / 1941; 2) - Operațiunea de deportare a familiilor înstărite, codificată „Iug” - Al doilea val de deportări 5-6 iulie 1949 / iulie 1949 / 1949. 3) - Operațiunea de deportare a familiilor înstărite, codificată „Sever” - Al treilea val de deportări 31 martie - 1 aprilie 1951 / martie - 1 aprilie 1951 / 1951 <i>Notă: În cazul în care elevii numesc evenimentele legate de:</i> <i>- permisiunea deportaților de a se întoarce în locurile natale, -1950/1951</i> <i>Hotărîrea de reabilitarea a familiilor deportaților - 1990 etc...</i>	3 p. 3 p.
	3	Cîte 1 punct pentru fiecare eveniment datat corect. <i>A Începutul războiului rece – 1945 / 1946</i> <i>B. Începutul celui de al Doilea Război Mondial 01.09.1939 / septembrie 1939 / 1939</i> <i>C. Începutul războiului din Crimeea - 28 .03.1953 / martie 1853 / 1853</i> Cîte 1 punct pentru fiecare eveniment plasat corect pe axa cronologică. Pentru construcția corectă a axei 1 punct pentru prezența segmentului de axă; 1 punct pentru prezența săgeții; 1 punct pentru prezența scării.	3 p. 3 p. 1 p. 1 p. 1 p.
	4	1 punct pentru indicarea corectă a hotarelor RSSM. 1 punct pentru indicarea corectă prin hașurare a teritoriului RSSM.	1 p. 1 p.

		1 punct pentru indicarea corectă a denumirii statului. 1 punct pentru indicarea corectă a capitalei RSSM. La completarea legendei: 1 punct pentru indicarea simbolului folosit. 1 punct pentru indicarea denumirii statului hașurat/ explicarea semnificației simbolului folosit pentru indicarea RSSM. 1 punct pentru simbolului folosit în indicarea capitalei. 1 punct pentru explicarea simbolului folosit în denumirea capitalei.	1 p. 1 p. 1 p. 1 p. 1 p. 1 p.
	5	1 punct pentru numirea corectă a personalității solicitate. Fiecare argument prezentat va fi apreciat cu: 1 punct pentru nominalizarea evenimentului istoric în care a fost implicat (a avut influență) personalitatea nominalizată sau prezența unei simple constatări (<i>de exemplu:</i> <i>I. Stalin a fost conducătorul URSS).</i> 1 punct pentru argumentarea/ explicarea rolului personalității în evenimentul istoric numit.	1 p. 6 p.
	6	Fiecare enunț va fi apreciat cu: 1 punct pentru formularea enunțului cu sintagma evidențiată, 1 punct pentru conținutul istoric al enunțului alcătuit, 1 punct pentru referirea făcută în enunț la esența regimului totalitar comunist.	6 p.
	7.	Fiecare manifestare a războiului rece prezentată va fi apreciat cu: 1 punct pentru indicarea/ atribuirea manifestării conform domeniului solicitat. 1 punct pentru indicarea/ nominalizarea manifestării solicitate SAU prezența unei simple constatări; 1 punct pentru prezentarea argumentată / prezența explicației.	18 p.
II	8.	2 puncte pentru prezentarea relației cauză-efect. 2 puncte pentru argumentarea relației cauză-efect. Cîte 1 punct pentru utilizarea noțiunilor istorice specifice/adequate proceselor descrise. (utilizarea a cel puțin două noțiuni istorice). 2 puncte pentru cel puțin 2 date cronologice utilizate. 2 puncte pentru încadrarea unei personalități istorice. 2 puncte pentru formularea concluziei. 2 puncte pentru argumentarea concluziei.	2 p. 2 p. 2 p. 2 p. 2 p. 2 p. 2 p.
III	9.	2 puncte pentru expunerea subiectului în relevanță tematică. 2 puncte pentru abordarea logică a tematicii. 2 puncte pentru evidențierea relațiilor de cauzalitate. 1 punct pentru prezentarea spațiului desfășurării evenimentelor. Cîte 1 punct pentru utilizarea noțiunilor istorice specifice/adequate evenimentelor descrise (utilizarea a cel puțin două noțiuni istorice). Cîte 1 punct pentru indicarea personalităților istorice adecvate subiectului (cel puțin două personalități istorice). Cîte 1 punct pentru fiecare dată cronologică corect utilizată (prezența minimum a două date cronologice). 2 puncte pentru formularea concluziei. 2 puncte pentru argumentarea concluziei. 2 puncte pentru prezența opiniei proprii argumentate 1 punct pentru respectarea volumului.	2 p. 2 p. 2 p. 1 p. 2 p. 2 p. 2 p. 2 p. 2 p. 2 p. 2 p. 1 p.
		Total:	90 puncte

PROFIL REAL, SPORT, TEHNOLOGIC

VIII-B. MATRICE DE SPECIFICAȚIE

Conform domeniilor

Nivel taxonomic	Cunoaștere și înțelegere		Aplicare		Integrare		Total	
Domeniu	Pondere (%) nr. itemi	Puncte	Pondere (%) nr. itemi	Puncte	Pondere (%) nr. itemi	Puncte	Pondere (%) nr. itemi	Puncte
Timpul, spațiul și valorificarea surselor istorice	2 itemi	8 p.	3 itemi	20 p	2 itemi	24 p	60,47%	52
Relații de cauzalitate în istorie			1 item	14 p			16,28%	14
Elaborare de eseu			1 item	20 p.			23,25%	20
TOTAL	30%		40%		30%		100 %	
Nr. item	2 itemi		5 itemi		2 itemi		9 itemi	
Punctaj	8 puncte		54 puncte		24 puncte		86 puncte	

Conform competențelor specifice

Nivel taxonomic	Cunoaștere și înțelegere		Aplicare		Integrare		Total	
Competențe specifice	Pondere (%) nr. itemi	Pct.	Pondere (%) nr. itemi	Pct.	Pondere (%) nr. itemi	Pct.	Pondere (%) nr. itemi	Pct.
Cunoașterea și interpretarea surselor istorice: - Înțelegerea și reprezentarea timpului și spațiului - Înțelegerea și utilizarea adecvată a limbajului de specialitate	2 itemi	8 p.	2 itemi	14 p	1 itemi	6 p.	32,55%	28
Determinarea relațiilor de cauzalitate și schimbare în istorie			1 item	14 p			16,27%	14
Aprecierea critică și obiectivă a situațiilor, faptelor și proceselor istorice.			1 item	20 p			23,25%	20
Manifestarea atitudinii pozitive față de impactul evenimentelor istorice; - Formarea comportamentelor democratice și a valorilor general umane			1 item	18p	1 itemi	6 p.	27,90%	24
TOTAL	30%		40%		30%		100 %	
Nr. item	2 itemi		5 itemi		2 itemi		9 itemi	
Punctaj	8 puncte		66 puncte		12 puncte		86 puncte	

IX-B. MODEL DE TEST

Citește cu atenție sursele istorice propuse și răspunde la sarcinile de lucru formulate:

Sursa A.

„...Art1. După obiceiul vechi moldovenesc, toată puterea cîrmuirii va fi în mîna domnitorului Moldovei.

Art.11. Pămînturile principatului Moldovei, după vechea hotărnicie moldovenească, asupra cărora domnul va avea drept de stăpînire sunt cele cuprinse între râul Nistru, Camenița, Bender, cu tot ținutul Bugeacului, Dunărea, granițele Țării Muntenesti și ale Transilvaniei și marginile Poloniei, după delimitările făcute de acele țări.

Art.13. În caz de cîndva s-ar face pace între împărăția noastră și sultanul turcesc – principatul Moldovei să nu fie lipsit niciodată de apărarea și protecția Măriei Noastre țarului.

Art.16. Făgăduim că noi și urmașii Măriei Noastre țarului vom fi datori să păzim cu sfințenie aceste articole, să le întărim în chip neclintit și să le păzim pe vecie.”

(Din Tratatul încheiat între D. Cantemir, domn al Țării Moldovei, și Petru I, împărat al Rusiei)

Sursa B.

„Ruptura definitivă dintre coloniile americane și metropolă s-a produs în momentul în care Parlamentul londonez a introdus noi taxe și restricții comerciale, în ciuda opoziției coloniilor.

Decizia fatală a fost luată în 1773, cînd coloniștilor li se cere să cumpere ceai numai de la Compania Indiilor Orientale și să plătească o mică taxă directă asupra vânzărilor de ceai în America. Așa s-a ajuns la Partida de ceai de la Boston din 16 decembrie 1773, cînd un grup de oameni deghizați în indieni au aruncat în apele oceanului încărcătura de ceai de pe trei vase englezești.”

(Despre Partida de ceai de la Boston)

Nr	Item	Scor
I. Timpul, spațiul, personalitatea în baza analizei și utilizării surselor istorice (52 puncte).		
1.	Indică statele la care se referă sursa A .	2
2.	Numește trei evenimente istorice, cu referire subiectul din sursa B , datînd fiecare eveniment numit.	6
3.	Construiește axa cronologică, plasînd pe ea evenimentele indicate în sursele A și B .	9
4.	Enumeră, în baza a trei argumente, rolul lui Dimitrie Cantemir în istorie.	6
5.	Indică pe harta de contur teritoriul Principatului Moldovei, conform prevederilor art. 11 din sursa A . <i>Notă: La indicarea teritoriului se vor lua în considerație: conturarea hotarelor, hașurarea teritoriului, aplicarea inscripțiilor – denumirea statului și capitalei, completarea legendei (orice inscripție se explică în legendă).</i>	8

II. Relația de cauzalitate în istorie. (14 puncte).		
8.	Demonstrează relația de interdependență dintre instituția monarhică și biserică în societatea medievală românească. <i>Notă: La elaborarea relației de cauzalitate se va ține cont de: prezentarea fiecărui proces / eveniment istoric; prezentarea relației cauză-efect; încadrarea personalităților istorice, utilizarea limbajului istoric adecvat, a cel puțin unei date cronologice; expunerea logică și formularea concluziei.</i>	14
III. Eseu (20 puncte).		
9.	Elaborează un eseu, încadrat în 1 pagină, la subiectul propus: Integrarea europeană-etape, realizări și perspective. <i>Notă: La elaborarea eseului se va ține cont de: utilizarea limbajului istoric; abordarea subiectului în relevanță tematică și expunere logică; evidențierea relațiilor de cauzalitate; plasarea corectă în timp și spațiu a evenimentelor și personalităților istorice; reflectarea subiectului abordat prin prisma de la național la universal; argumentată științifică a punctului de vedere propriu și formularea concluziei; respectarea volumului indicat.</i>	20

X-B. BAREM DE CORECTARE

Comp.	Item	Barem	Puncte
I	1	Cîte 1 punct pentru fiecare stat nominalizat corect , care a participat la încheierea tratatului. <u>Variante de răspunsuri acceptate:</u> 1.Țara Moldovei; 2. Imperiul țarist rus, Rusia.	2 p.
	2	Cîte 1 punct pentru fiecare eveniment numit corect. Cîte 1 punct pentru fiecare eveniment datat corect. <u>Variante de răspunsuri acceptate:</u> 1. Partida de ceai de la Boston-decembrie 1773 2. Primul congres continental al coloniilor nord-americane-5septembrie-26 octombrie 1774; 3. Începutul Războiului pentru independență19.aprilie 1775 4. Al doilea congres Continental – mai 1775 5. Proclamarea/ adoptarea independenței celor 13 colonii americane-4 iulie 1776 6. Victoria armatei americane asupra celor engleze saratoga-17 octombrie 1777 7. Semnarea Tratatului de alianță între SUA și Franța-6 februarie 1778 8. Sfârșitul războiului pentru Independență , armata engleză din Yorktown capitulează-19 octombrie 1781. 9. Pacea de la Versailles, Anglia recunoaște independența SUA-3 septembrie 1783..	3 p. 3 p.
	3	Cîte 1 punct pentru fiecare eveniment numit corect. Cîte 1 punct pentru fiecare eveniment datat corect. Cîte 1 punct pentru fiecare eveniment plasat corect pe axa cronologică. Pentru construcția corectă a axei 1 punct pentru prezența segmentului de axă; 1 punct pentru indicarea săgeții; 1 punct pentru prezența scării.	2 p. 2 p. 2 p. 1 p. 1 p. 1 p.
	4.	Fiecare argument prezentat va fi apreciat cu: 1 punct pentru nominalizarea evenimentului istoric în care a fost implicat (a avut influență) personalitatea nominalizată sau prezența unei simple constatări (de exemplu:	6 p.

		<i>Dm. Cantemir a fost domnitorul Țării Moldovei).</i> 1 punct pentru argumentarea/ explicarea rolului personalității în evenimentul istoric numit.	
	5	1 punct pentru indicarea corectă a hotarelor Principatului Moldovei, conform stipulărilor sursei A. 1 punct pentru indicarea corectă prin hașurare a teritoriului Principatului Moldovei. 1 punct pentru indicarea corectă a denumirii statului - Principatul Moldovei / Țara Moldovei. 1 punct pentru indicarea corectă a capitalei Țării Modovei. La completarea legendei: 1 punct pentru indicarea simbolului folosit. 1 punct pentru indicarea denumirii statului hașurat./ explicarea semnificației simbolului folosit pentru indicarea Principatului Moldovei. 1 punct pentru simbolului folosit în indicarea capitalei. 1 punct pentru explicarea simbolului folosit în denumirea capitalei.	1 p. 1 p. 1 p. 1 p. 1 p. 1 p. 1 p. 1 p.
	6.	Enunțul va fi apreciat cu: 1 punct pentru formularea enunțului cu sintagma evidențiată, 1 punct pentru conținutul istoric al enunțului alcătuit. 1 punct pentru referirea făcută în enunț la una din cauzele care au dus la izbucnirea Partidei de ceai de al Boston.	1 p. 1 p. 1 p.
	7.	Fiecare consecință a războiului de independență a coloniilor americane prezentată va fi apreciat cu: 1 punct pentru indicarea/ atribuirea manifestării conform domeniului solicitat 1 punct pentru indicarea/ nominalizarea/ constatarea consecinței nominalizate SAU prezența unei simple constatări; 1 punct pentru prezentarea argumentată / prezența explicației.	18 p.
II	8.	2 puncte pentru prezentarea relației cauză-efect. 2 puncte pentru argumentarea relației cauză-efect. Cîte 1 punct pentru utilizarea noțiunilor istorice specifice/adequate proceselor descrise. (utilizarea a cel puțin două noțiuni istorice). 2 puncte pentru cel puțin 2 date cronologice utilizate. 2 puncte pentru încadrarea unei personalități istorice. 2 puncte pentru formularea concluziei. 2 puncte pentru argumentarea concluziei.	2 p. 2 p. 2 p. 2 p. 2 p. 2 p. 2 p.
III	9.	2 puncte pentru expunerea subiectului în relevanță tematică. 2 puncte pentru abordarea logică a tematicii. 2 puncte pentru evidențierea relațiilor de cauzalitate. 1 punct pentru prezentarea spațiului desfășurării evenimentelor. Cîte 1 punct pentru utilizarea noțiunilor istorice specifice/adequate evenimentelor descrise (utilizarea a cel puțin două noțiuni istorice). Cîte 1 punct pentru indicarea personalităților istorice adecvate subiectului (cel puțin două personalități istorice). Cîte 1 punct pentru fiecare dată cronologică corect utilizată (prezența minimum a două date cronologice). 2 puncte pentru formularea concluziei. 2 puncte pentru argumentarea concluziei. 2 puncte pentru prezența opiniei proprii argumentate 1 punct pentru respectarea volumului.	2 p. 2 p. 2 p. 1 p. 2 p. 2 p. 2 p. 2 p. 2 p. 2 p. 2 p. 1 p.
		Total:	86 puncte

XI. BIBLIO-Webografie

1. *Curriculum modernizat la Istorie pentru învățământul liceal (clasele X-XII)*. Chișinău, 2010.
2. Berciu-Drăghicescu, Adina, Alexandru Ofrim, Maria Preda, *Istoria universală. Epoca antică și cea medievală*, manual pentru clasa a X-a, Chișinău, Editura Prut Internațional, 2001, 2006, 2007, 2011.
3. Dragnev, Demir, Gheorhe Postică, *Istoria românilor. Epoca antică și medie*, manual pentru clasa a X-a, Chișinău, Editura Civitas, 2001.
4. Parasca, Pavel, Ion Negrei, Gheorghe Gonța, Galina Gavriliță, Maia Dobzeu, *Istoria românilor. Epoca antică și cea medievală*, manual pentru clasa a X-a, Chișinău, Editura Știința, 2002, 2006, 2007, 2011.
5. Popovici, C., A. Popovici, *Istorie*, Manual pentru clasa a X-a, Chișinău, Editura Lumina, 2008.
6. Е. Драгнев, В. Пысларюк, Г. Постикэ, Д. Драгнев, С. Докина, Л. Витион, *История. Древний мир и средние века. X класс. Учебное пособие по всеобщей истории и истории румын*, Кишинэу: Civitas, 2008.
7. Cojescu, N.-M., Al. Mamina, C. Drachenberg, *Istoria universală. Epoca modernă*. Manual (clasa a XI-a), Chișinău, Prut Internațional, 2001, 2006, 2007, 2011.
8. Varta, Ion, Demir Dragnev, *Istoria românilor. Epoca modernă*. Manual pentru clasa a XI-a, Chișinău, Editura Civitas, 2001.
9. Varta, Ion, Tatiana Varta, *Istoria universală. Epoca modernă*. Manual (clasa a XI-a), Chișinău, Editura Civitas, 2001.